МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Прокопчук О.Т.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Майнове страхування та його розвиток в Україні

Виконала – студентка 2 курсу, групи 22 м-ф освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Бурчак Вікторія Сергіївна
Науковий керівник – д.е.н., професор
Непочатенко Олена Олександрівна

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу магістра «Майнове страхування та його розвиток в Україні»

студентки факультету економіки і підприємництва
Уманського національного університету садівництва
(спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Бурчак Вікторії Сергіївни

Майнове страхування являє собою систему відносин страхувальника і страховика з надання останнім страхової послуги, коли захист майнового інтересу пов’язана з володінням, користуванням чи розпорядженням майном. Економічне призначення майнове страхування полягає в компенсації шкоди, заподіяної страхувальнику внаслідок страхового випадку із застрахованим майном. Ідеться як про матеріальні, так і про фінансові збитки.

В даній роботі, яка складається з трьох розділів, використано теоретичний матеріал із сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Загальний об’єм роботи складає 57 сторінок, основний текст розміщений на 50 сторінках. Робота містить 12 рисунків, а також 4 додатки. Кількість використаних джерел становить 50 наукових праці та Інтернет-ресрсів.

Мета написання кваліфікаційної роботи магістра – систематизація теоретичних та практичних засад розвитку майнового страхування в Україні, а також визначення проблем та окреслення перспектив розвитку останнього.

В першому розділі розглянуто теоретичні засади майнового страхування.

В другому розділі досліджено практику та проблематику розвитку майнового страхування в Україні.

В третьому розділі окреслено перспективи розвитку майнового страхування в Україні.

Анотація

Кваліфікаційна робота магістра присвячена дослідженню теоретичних та практичних засад розвитку майнового страхування в Україні, а також визначення проблем та окреслення перспектив розвитку останнього.

Ключові слова: страхування, майнове страхування, страховик, страхувальник, страховий ринок, цифрові технології.

The summary

The master's qualification work is devoted to researching the theoretical and practical foundations of the development of property insurance in Ukraine, as well as identifying problems and outlining the prospects for the latter's development.

Keywords: insurance, property insurance, insurer, insured, insurance market, digital technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП …… 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ..... 6

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ 15

2.1 Оцінка сучасного стану та тенденцій розвитку майнового страхування в Україні …….. 15

2.2 Страхові компанії на ринку майнового страхування …… 23

2.3 Сучасна практика впровадження цифрових технологій на ринку майнового страхування ……..…….. 29

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ……..……. 38

ВИСНОВКИ…….. 48

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 50

ДОДАТКИ……. 53

ВСТУП

Сучасний характер суспільно-виробничих відносин обумовив створення об'єктивних передумов розвитку і функціонування ринку страхових послуг в Україні і сформував відповідний рівень пропозиції та попиту на них. Це перш за все зміни у відносинах власності і створенні нових форм господарювання, а також розвитку підприємницької діяльності, конкуренції, відкриття кордонів для переміщення людей, товарів, послуг, капіталів. За роки незалежності в Україні в основному створено законодавчу та нормативну базу страхування. Це дало можливість розбудувати страховий ринок на засадах конкуренції, що сприяє підвищенню якості надання страхових послуг.

Вагому частку в історії страхування відведено майновому страхуванню. У сучасних умовах роль і необхідність усебічного розвитку майнового страхування є вкрай важливими, оскільки для відновлення, стабілізації та відшкодування наслідків реалізації прямих та опосередкованих збитків через систему страхування має позитивний макроекономічний результат. Ефективна система страхового забезпечення є основою стабільності відтворювального процесу, досягненням соціальної стабільності безпеки та виступає гарантом добробуту населення.

Роль майнового страхування в сучасних умовах важко переоцінити, так як страхування є дієвим засобом захисту, за допомогою якою можна мінімізувати наступні страхові ризики:

- пожежа, яка виникла внаслідок природних та техногенних причин;
- вибухи, що виникли внаслідок пожежі, природних сил, та техногенні;
- удар блискавки, задимлення, стихійні лиха;
- протиправні дії третіх осіб.

Таким чином, актуальністю даної теми є необхідність функціонування та розвитку страхування майна в Україні, яка викликана тим, що воно є ефективним, мотивованим, економічним та доступним засобом захисту майнових інтересів як юридичних, так і фізичних осіб.

Проблеми розвитку майнового страхування в Україні розглядають у своїх працях такі вітчизняні вчені: Ю.В. Алескерова, В. Д. Базилевич, І. О. Бондар, В. А. Борисова, Т. Д. Гарматій, С. Л. Нестерова, О.О. Непочатенко, Н. В. Харченко, Н. В. Приймак, О.Т. Прокопчук, Н.В. Приказюк, І. І. Субачов, О. Ф. Філонюк, Л. В. Хорін, О. І. Черняк, В. В. Шахів та інші.

Теоретико-методологічною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти , що стосуються провадження страхової діяльності, навчальна та наукова література з основ страхування, матеріали науково-практичних конференцій, довідкова та періодична література, дані офіційної статистики.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ

Майнове страхування є однією з важливих галузей страхової діяльності, що забезпечує захист майна (будівель, транспортних засобів, обладнання, іншого рухомого і нерухомого майна) від ризиків, таких як пожежа, повінь, землетрус, крадіжка, а також негативних наслідків дії людини чи стихійних лих. Майнове страхування є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та захисту від непередбачуваних подій, що можуть призвести до значних збитків.

Зареєстровані страхові компанії в Україні надають різноманітні види майнового страхування, ключові з яких згруповано на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Видова сукупність майнового страхування
Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [5 14].

Страхування майна підприємств, також відоме як страхування майна юридичних осіб, є важливою складовою страхової галузі, спрямованою на захист різних видів майна підприємств від різних ризиків та небезпек. Це

включає будівлі, обладнання, запаси, товари на складах, транспортні засоби та інше майно, яке є власністю юридичних осіб. Класифікація та форми майнового страхування в Україні відображено в додатку А, рис. 1 та додатку Б, рис. 1.

Основні аспекти страхування майна підприємств:

1. Страхові ризики: страхові компанії надають покриття від різних ризиків, таких як пожежа, вибух, повінь, землетрус, крадіжка, руйнування, стихійні лиха та інші негативні події, які можуть завдати збитків майну підприємства.
2. Об'єкти страхування: підприємства можуть страхувати різні об'єкти майна, включаючи будівлі, офісне обладнання, виробниче обладнання, запаси сировини та готової продукції, транспортні засоби, техніку, комп'ютери та інше.
3. Комплексне покриття: більшість страхових компаній надають комплексне страхування майна, яке включає кілька різних ризиків у одному полісі. Це дозволяє підприємствам отримати всебічний захист від різних небезпек.
4. Індивідуальний підхід: страхові компанії зазвичай пропонують індивідуальний підхід до кожного підприємства, враховуючи його потреби та специфіку майна. Це допомагає забезпечити належний рівень покриття.
5. Оцінка ризиків: деякі страхові компанії можуть використовувати професійних оцінювачів для визначення потенційних ризиків та вартості майна. Це допомагає встановити належний рівень страхових внесків.
6. Профілактика ризиків: деякі страхові компанії надають консультації з питань безпеки та профілактики ризиків. Це може включати рекомендації щодо зберігання майна, пожежної безпеки, систем безпеки тощо.
7. Швидке врегулювання збитків: у разі виникнення страхового випадку, страхова компанія здійснює оцінку збитків та врегулювання позову власникові майна підприємства.

Страхування майна підприємств є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності підприємств та захисту їхнього майна від непередбачених негативних подій.

Транспортне страхування є важливою складовою страхової галузі, яка спрямована на захист транспортних засобів (автомобілів, суден, літаків, залізничних вагонів тощо) від різних ризиків, які можуть призвести до збитків та втрат для власників. Підходи вчених до визначення сутності поняття «страхування автотранспорту» згруповано в додатку Д, табл. 1.

В. Д. Базилевич до автотранспортного страхування відносить послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту [3-5].

На думку Н. В. Приказюк автотранспортне страхування являє собою комплекс певних видів страхування, пов'язаних з експлуатацією засобів автотранспорту, що забезпечують захист як самого майна, так і відповідальності [40].

Н. В. Ткаченко визначає систему автомобільного страхування транспорту як складну субординовану систему економічних відносин щодо формування і розподілу страхового фонду для захисту майнових інтересів контрагентів різного типу, пов’язаних з володінням, користуванням і розпорядженням автотранспортними засобами, а також майнових інтересів, пов’язаних із цивільною відповідальністю, життям та здоров’ям потерпілих, яка включає в себе сукупність форм, видів, методів страхування та страхову інфраструктуру [47].

Види транспортного страхування:

1. Обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів (ОСВТ): цей вид страхування є обов'язковим для власників автотранспорту згідно з законодавством багатьох країн, включаючи Україну.

ОСВТ забезпечує відшкодування збитків, завданих життю, здоров'ю або майну третіх осіб внаслідок ДТП, за яке відповідає власник транспортного засобу.

2. КАСКО (комплексне автомобільне страхування): це страхування, яке надає захист транспортного засобу від різних ризиків, таких як ДТП, крадіжка, пожежа, вибух, стихійні лиха тощо. КАСКО може бути добровільним і дозволяє власникові транспорту отримати відшкодування збитків, які сталися через негативні події.

3. Страхування вантажів (C*argoIinsurance*): цей вид страхування захищає власників вантажів від ризиків під час перевезення. Воно охоплює збитки, які можуть виникнути в результаті пошкодження чи втрати вантажу під час транспортування.

4. Страхування публічної відповідальності перевізника (*Carrier's Liability Insurance*): це страхування захищає перевізників (транспортні компанії, авіакомпанії тощо) від відповідальності за збитки чи зниження вартості вантажу під час його перевезення.

5. Страхування морських транспортних засобів (*Marine Insurance*): цей вид страхування охоплює судна та інші морські транспортні засоби, а також вантажі, перевезені морськими шляхами. Воно забезпечує захист від ризиків, пов'язаних з морськими подорожами, такими як шторми, крадіжки, аварії та інші.

У сучасних умовах транспортне страхування використовує також технології, такі як GPS, супутниковий моніторинг, щоб вдосконалити оцінку ризиків та забезпечити більш точне страхове покриття.

Транспортне страхування є важливим інструментом для власників транспортних засобів та перевізників, оскільки воно допомагає захистити їх від непередбачуваних подій та збитків, а також забезпечити фінансовий захист у разі виникнення негативних ситуацій.

Автотранспортне страхування є одним із найпопулярніших видів страхування як на європейському страховому ринку та і в Україні. Страховий портфель більшості страхових компаній сформований за рахунок

автотранспортного страхування, однак, вітчизняний ринок автотранспортного страхування значно відстає у своєму якісному розвитку від ринків багатьох зарубіжних країн.

Страхування нерухомості – це процес укладання угоди між власником нерухомого майна (будівлі, житла, комерційного об'єкта тощо) та страховою компанією. Метою цього процесу є захист власника від фінансових втрат, пов'язаних з ризиками, такими як пожежа, повінь, крадіжка, вандалізм, природні лиха та інші непередбачувані події, які можуть завдати шкоди майну.

Страхування нерухомості може бути обов'язковим або добровільним, залежно від законодавства країни або вимог кредитора, якщо нерухомість була придбана за позиченими коштами. Також, страхування може бути вимогою угоди оренди для охорони інтересів обох сторін.

Страхування майна громадян, також відоме як страхування майна фізичних осіб, є процесом, за яким фізичні особи можуть захистити свою власність від ризиків та небезпек. Це може включати в себе різноманітні види власності, такі як будинки, квартири, автомобілі, особисті речі та інші цінності. Основною метою страхування майна є забезпечення фінансової компенсації у разі виникнення певних негативних подій.

Основні типи покриття страхування майна громадян включають:

1. Страхування житла – покриття захищає власників будинків або квартир від ризиків, таких як пожежа, повінь, вибухи, крадіжки та інші небезпеки.
2. Автострахування – страхування захищає власників автомобілів від збитків, які можуть виникнути внаслідок дорожньо-транспортних пригод, крадіжок, вандалізму тощо.

Під час укладання договору страхування майна, страхувальник визначає обсяг покриття, типи ризиків, які ви хоче захистити, і сплачує премію страховій компанії. У разі настання забезпечених договором подій, страхова компанія компенсує збитки згідно з умовами договору.

Перед придбанням будь-якого виду страхування майна важливо детально ознайомитися з умовами договору, покриттям, виключеннями та обмеженнями, щоб зрозуміти, який рівень захисту потрібен і які ризики включені до покриття.

Страхування фінансово-кредитних ризиків – процес захисту фінансових інтересів компаній або індивідів від можливих збитків, які можуть виникнути внаслідок невиконання фінансових зобов'язань або неплатоспроможності інших суб'єктів.

Цей вид страхування зазвичай використовується для зменшення ризику, пов'язаного з неплатоспроможністю або невиконанням фінансових зобов'язань сторін. Основні типи фінансово-кредитних ризиків, що можуть бути застраховані, включають:

✓ ризик невиплати кредиту: стосується ситуацій, коли боржник не сплачує взяті позики або кредити. Страховий поліс може покривати частково або повністю збитки, які зазнає кредитор у разі невиплати боржником;

✓ політичний ризик: ризик пов'язаний зі змінами у політичних умовах країни, що можуть вплинути на сплату зовнішніх боргів. Сюди входять такі події, як експропріація, націоналізація, валютні обмеження тощо;

✓ ризик неплатоспроможності контрагента: стосується ризику невиконання фінансових зобов'язань контрагентом у комерційних угодах.

✓ ризик зміни валютних курсів: якщо діяльність підприємства пов'язана з міжнародною торгівлею, існує ризик втрати через негативні зміни валютних курсів. Страхування може допомогти захистити від цього ризику;

✓ ризик дефолту облігацій: Інвестори, які купують облігації, підлягають ризику того, що емітент (видавець) може не виконати свої зобов'язання з виплати відсотків або повернення основної суми. Страховий захист може допомогти захистити інвесторів у разі дефолту.

Ключові особливості майнового страхування відображено на рис. 1.2.

Сучасні тлумачні словники трактують автомобільне страхування в зарубіжній практиці як клас (галузь) страхування авто- і мототранспортних засобів, а також водіїв і пасажирів [6-8].

Майнове страхування є формою захисту від ризиків, що загрожують майну чи групі речей від втрати (знищення) чи пошкодження, а також підприємницьких ризиків.
Захист від зазначених ризиків здійснюється за умови, що вони не носять навмисний характер.

Об'єктом майнового страхування є майнові інтереси

пов'язані з:

– володінням;
– користуванням;
– розпорядженням майна.

Предметом майнового страхування є:

– ризик втрати (знищення), нестачі або пошкодження певного майна;
– ризик збитків у підприємницькій діяльності.

Специфічні ознаки майнового страхування

– об'єкт страхування має вартісну оцінку;
– страхуванню підлягає конкретна власність;
– страхова сума не може перевищувати дійсної (залишкової) вартості майна на момент укладання договору страхування;
– наявність факту пошкодження, крадіжки, знищення не є достатньою умовою для виплати відшкодування, необхідною умовою є наявність збитку;
– страхове відшкодування не може бути джерелом необґрунтованого збагачення страхувальника;
– договір майнового страхування не укладається на тривалий час;
– суб'єктів страхових відносин може бути три: страховик, страхувальник, вигодонабувач.

Рис. 1.2. Особливості майнового страхування
Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [2-5].

Страхування фінансово-кредитних ризиків може відбуватися через спеціалізовані страхові компанії або за допомогою фінансових інструментів, таких як кредитні деривативи. Цей вид страхування може бути важливим інструментом для підтримки фінансової стабільності та зменшення ризиків в умовах складних ринкових умов.

Особливості класифікації майнового страхування за ознаковими характеристиками згруповано та представлено на рис. 1.3.

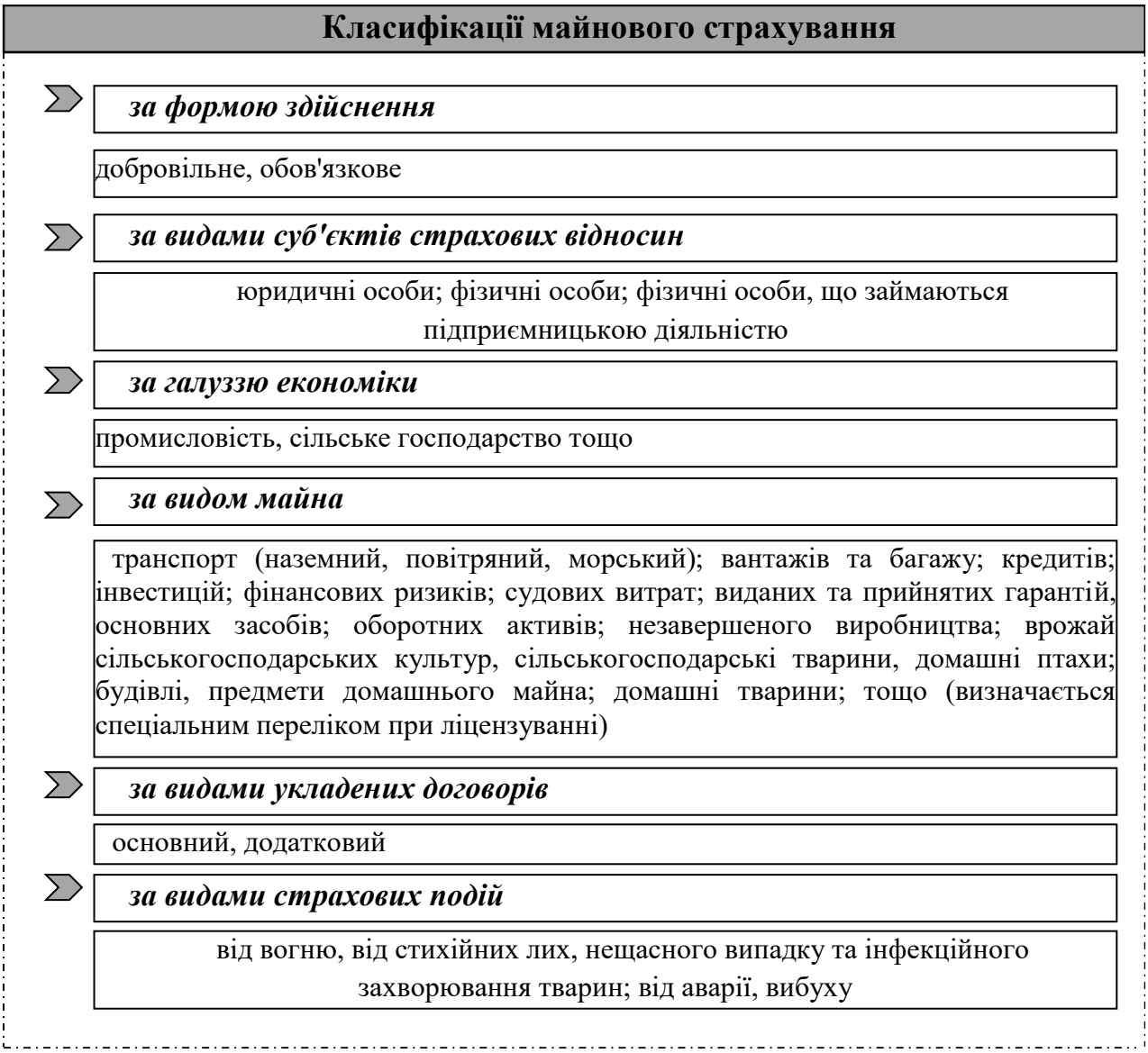

Рис. 1.3. Класифікація майнового страхування за ознаковими характеристиками

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [11-14].

Українська страхова галузь пройшла значний розвиток у період після незалежності України в 1991 році. До цього часу, страхова система була централізованою, але після незалежності були впроваджені реформи, які дозволили розвиватися приватним страховим компаніям. Перші страхові компанії з'явилися в Україні наприкінці XIX століття, але справжній розквіт страхової справи настав після здобуття незалежності України.

Видами добровільного майнового страхування, на які видається ліцензія, є:

- страхування залізничного транспорту;
- страхування наземного транспорту (крім залізничного);

- страхування повітряного транспорту;
- страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту);
- страхування вантажів та багажу (вантажобагажу);
- страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
- страхування іншого майна.

Види обов'язкового майнового страхування:

- авіаційне страхування цивільної авіації;
- страхування засобів водного транспорту;
- страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур, цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності;
- страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції у випадках, передбачених Законом України «Про угоди про розподіл продукції»;
- страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу у випадках, передбачених Законом України «Про нафту і газ»;
- страхування об'єктів космічної діяльності (наземна інфраструктура), перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Національного космічного агентства України;
- страхування об'єктів космічної діяльності (космічна інфраструктура), яка є власністю України, щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі;
- страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно х переліком тварин, встановлених Кабінетом Міністрів України;
- страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінка сучасного стану та тенденцій розвитку майнового страхування в Україні

Страхування є невід'ємною частиною будь-якої економічної та соціальної системи суспільства, що можна побачити, проаналізувавши історію та сучасний розвиток систем страхування, в тому числі страхування, відмінного від страхування життя. Без добре розвиненої системи страхування економіка не може нормально функціонувати. Майнове страхування має бути одним з основних механізмів відновлення майнових інтересів фізичних осіб, які були порушені у разі настання непередбачуваних природних, техногенних чи інших явищ, що позитивно впливає на зміцнення державних фінансів. Однак слід зазначити, що сучасний стан відносин зі страхування, відмінного від страхування життя, на страховому ринку України виявляє серйозні протиріччя та прогалини в чинному законодавстві. Крім того, держава сама компенсує збитки, виділяючи бюджетні кошти переважно на ліквідацію наслідків стихійних лих та інші подібні цілі, що стримує розвиток сегменту нон-лайф страхування. Державна допомога може бути важливою, але в будь-якому випадку вона не повинна бути єдиним або основним джерелом компенсації. У зв'язку з цим необхідним і особливо важливим є створення системи фінансових гарантій та розвиток нон-лайф страхування в Україні як механізму захисту майнових інтересів.

Страхування, не пов'язане з життям, є найширшим сектором страхового ринку і включає всі види страхування (вантажів, усіх видів транспорту, корпоративного та особистого майна, застави тощо). Ці підгалузі об'єднані в одну галузь, оскільки мають спільний об'єкт страхування, який підлягає захисту: майно та майнові права страхувальників.

Майнове страхування є найважливішим сектором сучасного страхового ринку, частка якого вже перевищує 70 %. Рейтинг страхових компаній (ТОР-10) із добровільного страхування майна в розрізі виплат та премій за 2022 р. відображено на рис. 2.1.

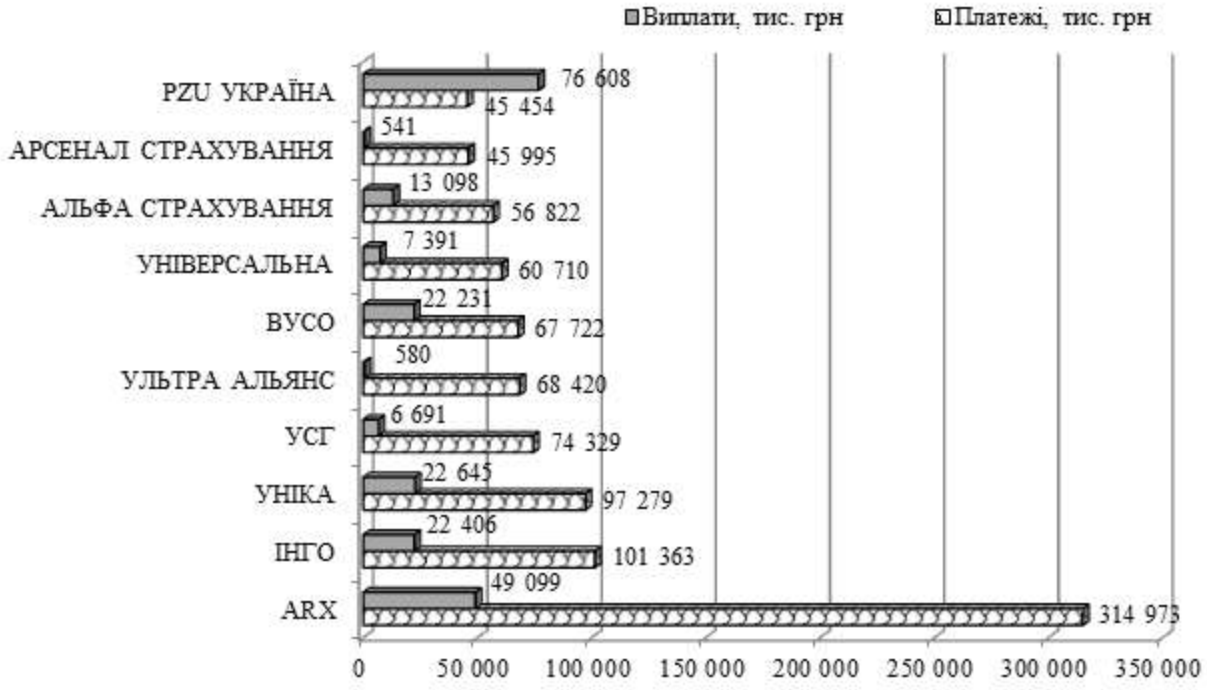

Рис. 2.1. Рейтинг страхових компаній (ТОР-10) із добровільного страхування майна в розрізі виплат та премій за 2022 р., тис. грн.
[Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та НБУ].

У 2022 р. найбільший розмір страхових премій вдалося зібрати СК «ARX» – майже 315 млн грн, найбільший розмір здійснених стрвхових відшкодувань належить СК «PZU Україна» – майже 77 млн грн.

У країнах з розвиненою ринковою економікою нон-лайф страхування займає стратегічну позицію, що визначається тим, що останнє гарантує відновлення порушених майнових прав у разі настання непередбачених природних, техногенних або інших явищ, а також позитивно впливає на зміцнення державних фінансів. Страхування не тільки зменшує витрати на відшкодування збитків у разі настання страхового випадку з бюджету, але й є одним з найстабільніших джерел довгострокових інвестицій. У країнах з неринковою економікою, до якої належала Україна, страхування, відмінне від страхування життя, відіграє додаткову роль. Це пов'язано з тим, що держава компенсує збитки переважно шляхом виділення бюджетних коштів на ліквідацію наслідків стихійних лих та інші подібні цілі.

Майнове страхування – це галузь страхування, яка охоплює різні види страхування юридичних і фізичних осіб, де застраховані майнові права пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном.

Показник рівня виплат із добровільного страхування майна вказує на те, яка частина збитків або збиткового випадку була відшкодована страховиком власнику майна за певний період часу. Означене відображає ефективність страхового полісу і рівень захисту, який він надає (рис. 2.2).

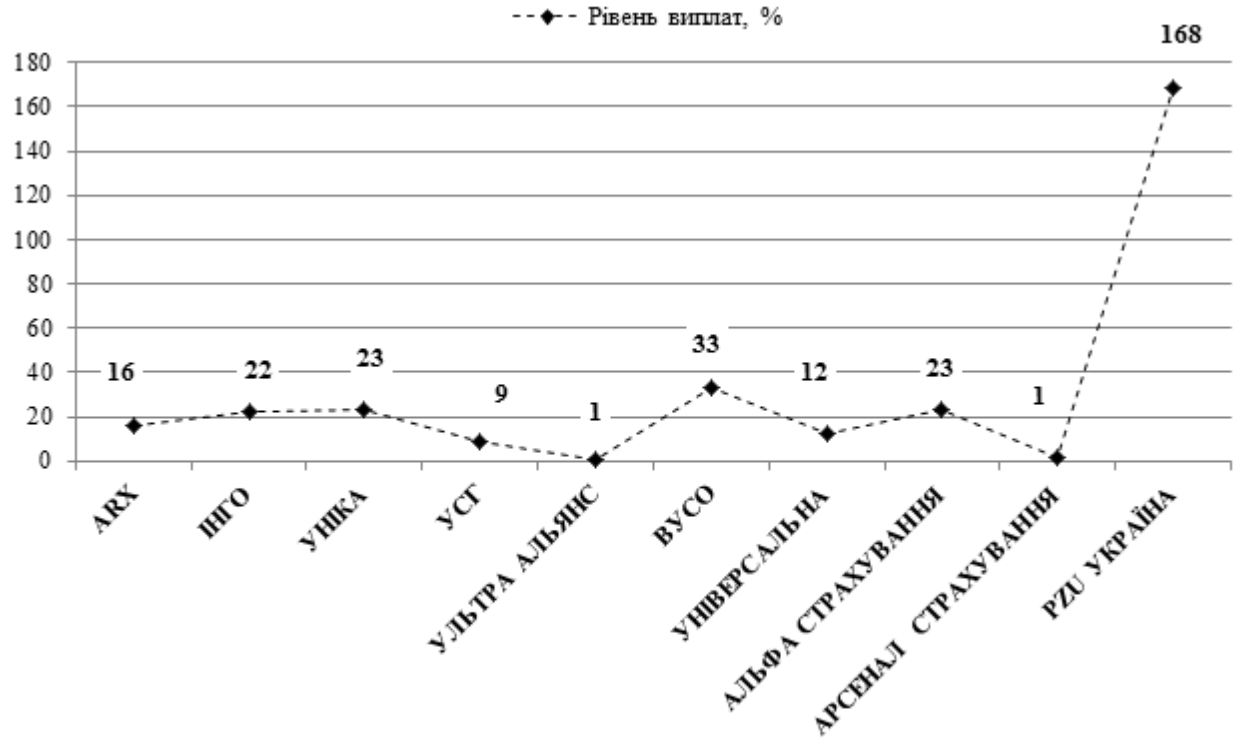

Рис. 2.2. Рівень виплат із добровільного страхування майна в розрізі ТОР-10 страховиків за 2022 р., %

[Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та НБУ].

Із даних рис. 2.2. видно, що найвищий рівень виплат із добровільного страхування майна за 2022 р. мав місце за СК «PZU Україна» – 168 %, найменший – за СК «УЛЬТРА АЛЬЯНС» – 1 % та СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» – 1 %.

Економічним призначенням майнового страхування є відшкодування збитків, понесених страхувальником внаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхового випадку. Метою такого страхування є

відшкодування збитків. До майнового страхування належить також страхування цивільної відповідальності, що здійснюється у формі добровільного страхування. За договором майнового страхування може бути застрахована будь-яка частина майна. Юридичні та фізичні особи можуть застрахувати майно як у повній його оцінці, тобто за дійсною, реальною вартістю, так і в певній частці. При страхуванні майна страхова сума не може перевищувати його дійсної вартості на момент укладання договору.

Рівень виплат у даному випадку виражений у відсотках від загальної суми збитків (у деяких випадках можливе вираження у грошовому еквіваленті). Він є корисним індикатором як для клієнтів (страхувальників), так і для страховиків, щоб зрозуміти, наскільки ефективним є страховий продукт.

Важливо зазначити, що низький рівень виплат не завжди означає, що страховий захист є кращим. Це може бути результатом обмежень в умовах полісу, низьких страхових сум або високих внесків за страхування. З іншого боку, високий рівень виплат може вказувати на те, що страховик забезпечує гідну охорону власників майна, водночас може призвести до зростання страхових внесків.

Розвиток нон-лайф страхування потребує суттєвих змін у системі підготовки та кадрового забезпечення учасників страхового ринку, зокрема збільшення кількості професіоналів, які працюють на страховому ринку, та залучення висококваліфікованих посередників (актуаріїв, сюрвейєрів, аварійних комісарів, аджастерів та брокерів).

Однією з найважливіших умов успішного розвитку ринку страхування, відмінного від страхування життя, є формування комунікації зі страхувальниками шляхом страхової освіти через засоби масової інформації, а також удосконалення страхових продуктів [1-3]. Тенденція зміни показників виплат та премій за 2018-2022 рр. із добровільного страхування майна відображена на рис. 2.3.

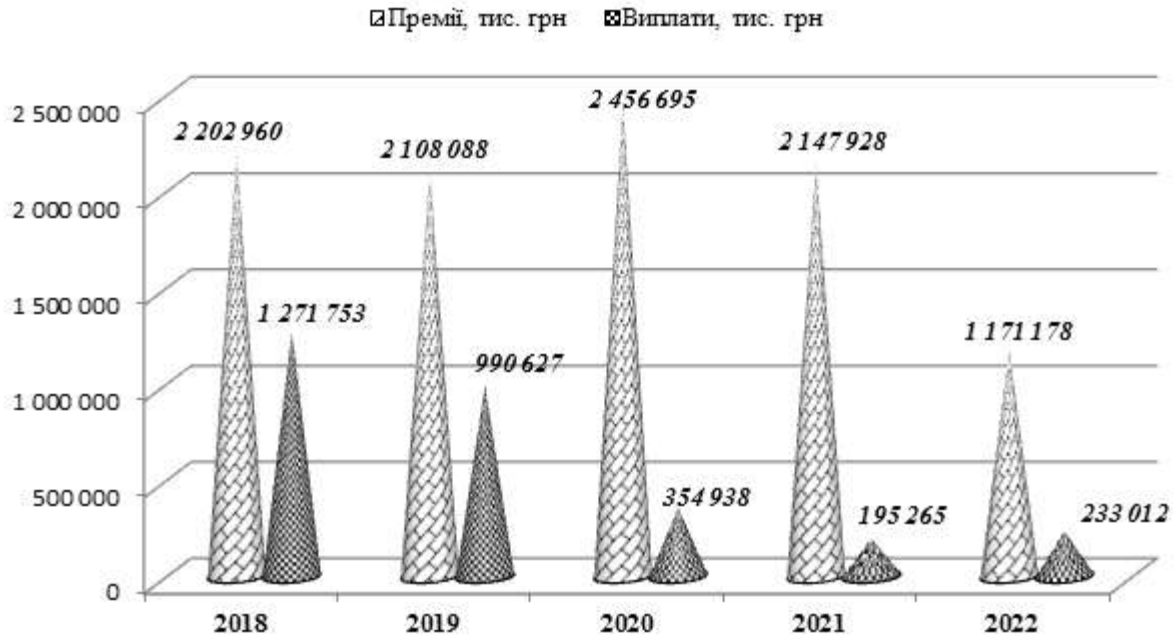

Рис. 2.3. ТОР-10 із добровільного страхування майна в розрізі виплат та премій за 2018-2022 рр., тис. грн.

[Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та НБУ].

Страхування автотранспорту є одним з основних видів майнового страхування, яке характеризується не досить значною історією розвитку і високою актуальністю в наш час. У зв'язку з тим, що використання автотранспорту супроводжується багатьма ризиками, автотранспортне страхування є достатньо популярним видом страхування для юридичних і фізичних осіб.

На сьогоднішній день в Україні спостерігаються певні досягнення в сфері автотранспортного страхування, однак, вітчизняний ринок автострахування значно відстає у своєму якісному розвитку від ринків багатьох зарубіжних країн. Крім того, в умовах уповільнення темпів зростання автотранспортного страхування, спричиненого економічною кризою, загострюється конкуренція між страховими компаніями, які працюють в цій сфері.

Таким чином однією із складових майнового страхування є комплексне автострахування (КАСКО). Комплексне автострахування – це вид страхування, який надає захист автомобілю від різних видів ризиків, включаючи збитки від ДТП, крадіжки, пожежі та інших небажаних подій. Основна мета КАСКО –

забезпечити компенсацію збитків, завданих автомобілю через непередбачені обставини. Зібрані премії та здійснені виплати зі страхування КАСКО за 2018-2022 рр. відображено на рис. 2.4.

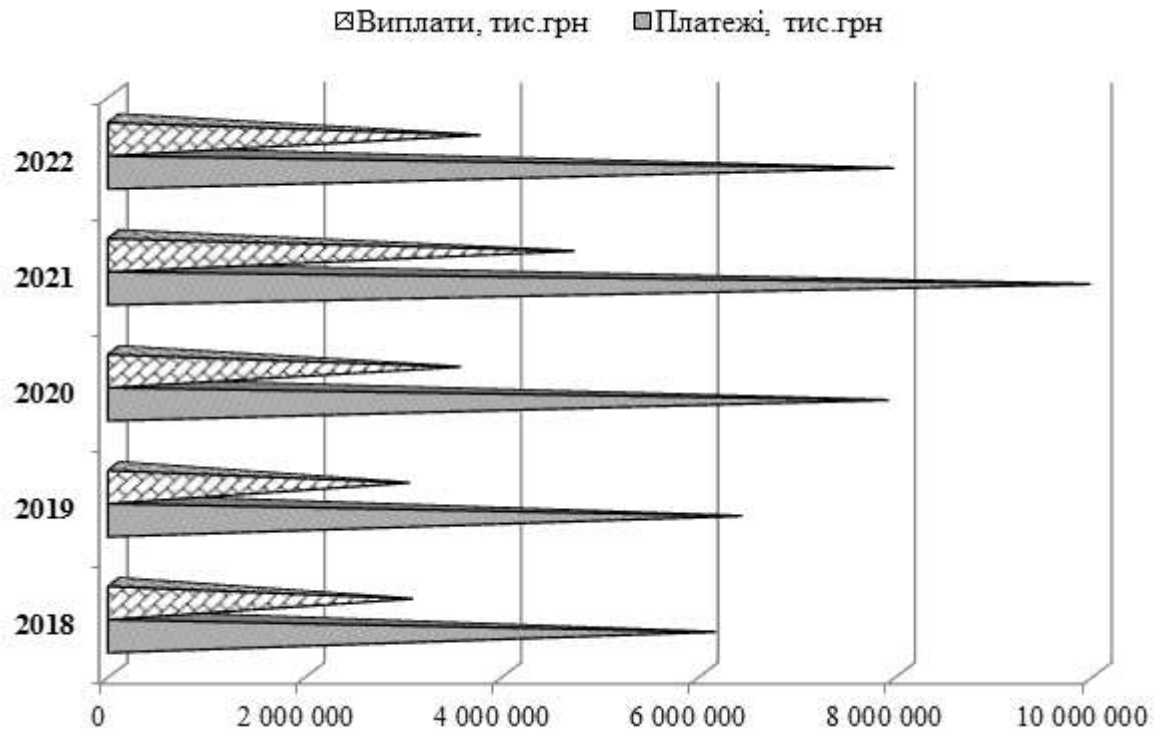

Рис. 2.4. Зібрані премії та здійснені виплати зі страхування КАСКО за 2018-2022 рр.

[Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та НБУ].

Основні покриття, які можуть включати в поліс КАСКО:

1. Збитки від ДТП: ремонтні роботи та відновлення автомобілю після ДТП.

2. Крадіжка та пограбування: можливість отримання відшкодування, якщо автомобіль був викрадений або пошкоджений під час злочину.

3. Пожежа та вибух: якщо автомобіль постраждав від пожежі або вибуху, страхова компанія відшкодує збитки.

4. Дії зловмисників: якщо автомобіль пошкоджений через дії вандалів або злочинців, страховка може покрити ці збитки.

5. Стихійні лиха: включають збитки, завдані автомобілю в результаті повені, урагану, граду та інших природних катастроф.

6. Зіткнення з тваринами: можливість отримання відшкодування за умови зіткнення з тваринами, що призвело до пошкоджень автомобіля.

7. Самовільні дії водія: якщо власник авто сам спричинив ДТП або пошкодження автомобіля через недотримання правил дорожнього руху, страховка може покрити збитки.

8. Інші ризики: в залежності від поліса, можуть бути включені й інші види покриття, наприклад, вантажні та пасажирські ризики, допомога на дорозі тощо.

Важливо зазначити, що умови страхування можуть значно відрізнятися в розрізі страхових компаній на страховому ринку. Вибираючи поліс КАСКО, важливо уважно ознайомитися з умовами, включеними та виключеними ризиками, лімітами відшкодування та іншими деталями.

Перед придбанням поліса КАСКО, рекомендується звернутися до кількох страхових компаній, порівняти їх пропозиції та обрати ту, яка найкраще відповідає потребам та фінансовим можливостям.

Наступною складовою майнового страхування є страхування вантажів та багажу.

Розглянемо більш детально страхування вантажів як один з видів майнового страхування. Страхування вантажів називається КАРГО. Страхування вантажів – один з найпоширеніших видів страхових операцій. Страхувальниками можуть виступати будь-які юридичні і фізичні особи, що є вантажовідправниками або вантажоодержувачами. Хто конкретно укладає договір страхування вантажів, покупець або продавець, залежить від умов поставки продукції, обумовлених ними юридичних і економічних взаємостосунків сторін.

Умови страхування вантажів, що використовуються в міжнародній практиці і нашої внутрішньодержавної, мають як загальні риси, так і певні відмінності. Правила, які застосовуються страховими організаціями, передбачають можливість страхування вантажів на умовах: «з відповідальністю за всі ризики» і «без відповідальності за пошкодження».

Інформація щодо зібраних премії та здійснені виплати зі страхування вантажів та багажу за 2018-2022 рр. представлена на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Зібрані премії та здійснені виплати зі страхування вантажів та багажу за 2018-2022 рр.

[Джерело: складено та розраховано за даними звітності страхових компаній [https://forinsurer.com/].

Рейтинг страхових компаній (ТОР-10) зі страхування вантажів та багажу в розрізі виплат та премій за 2022 р. відображено на рис. 2.6.

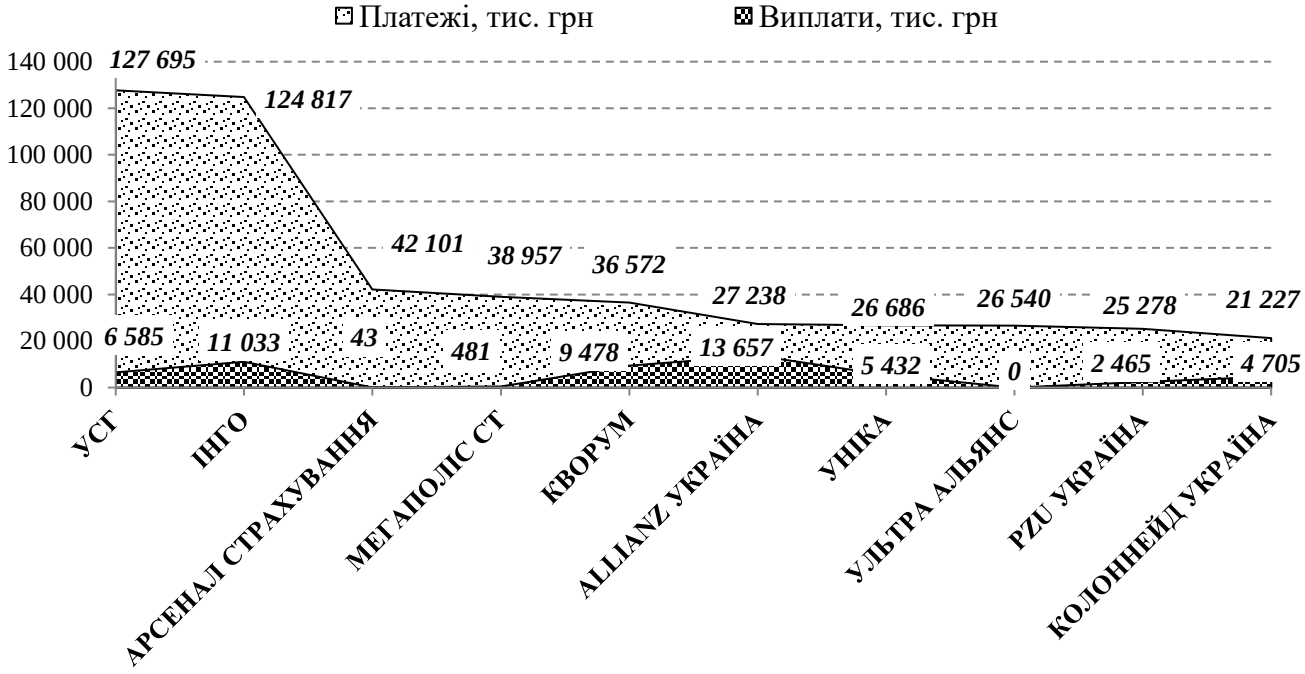

Рис. 2.6. Рейтинг страхових компаній (ТОР-10) зі страхування вантажів та багажу в розрізі виплат та премій за 2022 р., тис. грн

[Джерело: складено та розраховано за даними звітності страхових компаній [https://forinsurer.com/].

Ставки страхових платежів (премій) залежать від багатьох чинників: характеру вантажу, його розміщення і якості його упаковки, виду перевізних засобів, пори року, умов в портах навантаження і розвантаження, територіального розміщення портів і інших постійних або тимчасових чинників.

Отже, майнове страхування є досить широкою категорією страхового захисту, що охоплює різні види майна від ризиків, таких як збитки, крадіжки, пожежі, стихійні лиха та інші непередбачені події. Останнє може включати житлові будинки, комерційні приміщення, рухоме майно, цінності, електроніку, транспортні засоби та інше майно.

2.2 Страхові компанії на ринку майнового страхування

Із набуттям незалежності в Україні страхова діяльність розпочала свій розвиток, який здійснюється досить швидкими темпами останні два десятиліття. З розвитком страхового ринку все більше уваги вітчизняними науковцями приділяється дослідженню умов забезпечення, ризиків впливу, а також підтримання його стабільної діяльності. Саме через це, особливого значення набуває дослідження фінансової стійкості страхової компанії та страхової діяльності в цілому. В існуючих умовах невизначеності й наявності широкого спектру ризиків страховики повинні надавати надійний страховий захист як для юридичних, так й для фізичних осіб, при цьому забезпечувати власне ефективне функціонування та впевненість в майбутньому.

Критерієм ефективності управління страховою компанією є досягнення та збереження нею фінансової стабільності в умовах динамічного розвитку страхового ринку України, що зазнає комплексного впливу ряду факторів.

Для забезпечення фінансової надійності страхової компанії необхідно розробити систему тактичного менеджменту, що дасть змогу комплексно вирішити описані вище базові проблеми управління нею та враховуватиме зовнішні впливи. Найбільш відчутними для сучасного страхового ринку є

ризики, спричинені такими чинниками, як: зміна курсу валют, відсоткових ставок та вартості нерухомості, недостатність страхових премій і страхових резервів, катастрофічні збитки, помилки персоналу, недосконале законодавство та ін. Вони мають бути взяті до уваги при прийнятті рішень на різних рівнях управління страховою компанією (залежно від природи ризику, його прогнозованості та масштабу можливих наслідків).

Страхові компанії мають справу з двома групами ризиків: ризики, що надходять до страховика від страхувальника при укладанні договору страхування (прийняті ризики); власні ризики страхової компанії. Це зумовлює й наявність двох напрямів ризик-менеджменту страхової компанії [41-43]. Перший напрям – здійснення дій, направлених на оптимізацію ризиків, які приймає страхова компанія на страхування (функція андерайтера при укладанні договорів страхування). Другий напрям – аналіз та оцінювання рівня ризику страхової компанії, виконання дій, спрямованих на мінімізацію ризику господарської діяльності компанії (функція актуарія або спеціаліста з ризик-менеджменту).

Як і будь-яка господарська діяльність, страхування вимагає управління. Забезпечення фінансової стійкості страхових організацій, посилення їх позицій на страховому ринку передбачає проведення роботи з глибокого й всебічного менеджменту страхових операцій, який спирається на їх економічний аналіз.

Страховий менеджмент – це система принципів, методів розроблення й реалізації управлінських рішень у сфері формування й ефективного використання наявних ресурсів страховика (фінансових, організаційних, інформаційних, трудових) з метою досягнення цілей, поставлених перед страховою організацією [47-50]. Метою менеджменту страхових операцій є об'єктивне оцінювання їх прибутковості й перспективності, виявлення резервів подальшого зміцнення страхового захисту й прийняття ефективних менеджерських рішень.

Для виконання своїх функцій менеджменту страхової компанії необхідно мати ресурси. До основних ресурсів страховика належать: фінансові ресурси –

наявні у компанії грошові фонди цільового призначення, що формуються за рахунок власних, залучених і позикових коштів (власний капітал, кошти страхових резервів, позикові кошти). Управління фінансовими ресурсами здійснюється структурними підрозділами, що представляють фінансовий менеджмент (фінансовий директор, фінансовий відділ, казначейство компанії, головний бухгалтер і бухгалтерія тощо). Кадрові ресурси – наявні у компанії працівники за профілями діяльності (фінансисти, маркетологи, працівники з продажу, спеціалісти з перестрахування, бухгалтери, актуарії, працівники з врегулювання претензій тощо). Інформаційні ресурси – створені в компанії бази даних і комунікації, які усебічно забезпечують її діяльність.

Важливий аспект менеджменту страхової компанії – показник обсягу страхових платежів. Майже вся діяльність страхувача в Україні заснована на збиранні страхових платежів. З цих грошей формуються страхові резерви, виплати страхових сум і страхових відшкодувань, витрати компанії. Тому найбільшої актуальності набувають питання, пов'язані з управлінням страховими платежами та їх плануванням.

Вимоги підвищити фінансову стійкість спонукають страхувачів збільшувати кількість договорів страхування. Ще одним способом підвищення фінансової стійкості може бути збалансованість страхового портфеля – збільшення видів страхування й перерозподіл відповідальності між страхувачами. Існує вид страхування, де збитковість майже 100%, однак він користується популярністю серед населення і є обов'язковим видом. Щоб не працювати у збиток, страхувачі змушені розвивати інші види страхування і за їх рахунок перекривати свої збитки.

Андерайтинг – процес оцінювання та прийняття ризиків на страхування. Андерайтинг включає такі етапи: аналіз ризику, що передбачає класифікацію ризиків за джерелами та ступенем небезпеки; оцінювання ризику, запропонованого для страхування; прийняття рішення про доцільність страхування конкретного ризику; визначення термінів, умов і розмірів страхового покриття; коригування розміру страхових тарифів [8]. Андерайтери

відбирають ті об'єкти, рівень збитковості яких при страхуванні не перевищує показник, закладений у страхові тарифи.

Маркетингова діяльність страховика – це комплекс заходів, спрямованих на формування й постійне вдосконалення діяльності страховика, а саме: а) розроблення конкурентоспроможних страхових продуктів (послуг) для конкретних категорій споживачів; б) упровадження раціональних форм реалізації цих продуктів за належного сервісу та реклами; в) збір і аналіз інформації щодо ефективності діяльності страховика.

Для реалізації стратегії страхової компанії, визначеної різними рівнями управління, необхідні послідовні дії засновників та менеджменту, які здійснюються в рамках даної організаційно-правової структури. Сукупність таких дій отримала назву бізнес-процесів.

Основними бізнес-процесами в діяльності страхової компанії є: укладання договору страхування; розрахунок брутто-ставки (страхових платежів); відбір ризиків на страхування; маркетингова діяльність; урегулювання страхових претензій; відшкодування збитків за правом регресу; перестрахування; ретроцесія, інвестування; ризик-менеджмент; упровадження та реалізація нових страхових продуктів [23-25; 36].

На ринку майнового страхування працює багато страхових компаній, які пропонують різноманітні страхові продукти для захисту різних видів майна. До відомих страхових компаній, які активно діють на міжнародному ринку майнового страхування слід віднести:

1. Allianz – міжнародна страхова компанія, що пропонує широкий спектр страхових продуктів, включаючи страхування нерухомості, транспортних засобів та іншого майна.
2. AXA – ще одна глобальна страхова компанія, яка діє в багатьох країнах світу та надає різноманітні страхові послуги, включаючи майнове страхування.

3. Zurich Insurance Group – страхова компанія має широкий портфель страхових продуктів, включаючи страхування майна, автомобільне страхування, страхування підприємницьких ризиків та інші.
4. Liberty Mutual Insurance – ця компанія пропонує різноманітні страхові продукти, включаючи страхування нерухомості, транспортних засобів, підприємницьких ризиків та інше.
5. State Farm – американська страхова компанія, що відома своїми послугами з автомобільного та житлового страхування.
6. Nationwide – ще одна відома американська страхова компанія, яка пропонує різні види майнового страхування.
7. Travelers – страхова компанія, що спеціалізується на страхуванні бізнесів та комерційної власності, а також надає страхові послуги для інших видів майна.
8. Generali – європейська страхова компанія відома своїми страховими послугами, включаючи майнове страхування, страхування житлових будинків та багато іншого.

Слід зауважити, що це лише кілька прикладів страхових компаній, які пропонують майнове страхування. Ринок страхування швидко змінюється і розвивається, тому існують багато інших компаній, які також надають послуги майнового страхування.

На ринку майнового страхування України також діє кілька відомих страхових компаній, які пропонують різноманітні страхові продукти для захисту майна:

1. СК «ARX» – компанія пропонує широкий спектр страхових послуг, включаючи майнове страхування, страхування нерухомості, автомобілів та інше.
2. СК «ІНГО» – ця компанія спеціалізується на страхуванні підприємницьких ризиків, майновому страхуванні та інших видів страхування.
3. СК «УНІКА» – компанія пропонує страхові послуги, включаючи майнове страхування, страхування нерухомості, транспортних засобів та інше.

4. СК «УСГ» – компанія надає різноманітні страхові послуги, включаючи страхування майна та страхування відповідальності.
5. СК «УЛЬТРА АЛЬЯНС» – спеціалізується на автомобільному страхуванні, включаючи страхування від ДТП та інших ризиків.
6. СК «ІНГО Україна – компанія пропонує різноманітні страхові продукти, включаючи майнове страхування, страхування нерухомості та інше.
7. СК «ВУСО» – компанія пропонує різні види страхування, включаючи страхування майна, автомобілів та інше.
8. СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» – спеціалізується на страхуванні різних видів майна, включаючи автомобілі та нерухомість.

Це лише кілька прикладів страхових компаній на ринку майнового страхування України. Як і в будь-якій іншій країні, ринок страхування постійно розвивається, і на ринку є багато інших компаній, що також пропонують майнове страхування.

Загальну кількість страхових компанії, що функціонують на страховому ринку України представлено на рис. 2.7.

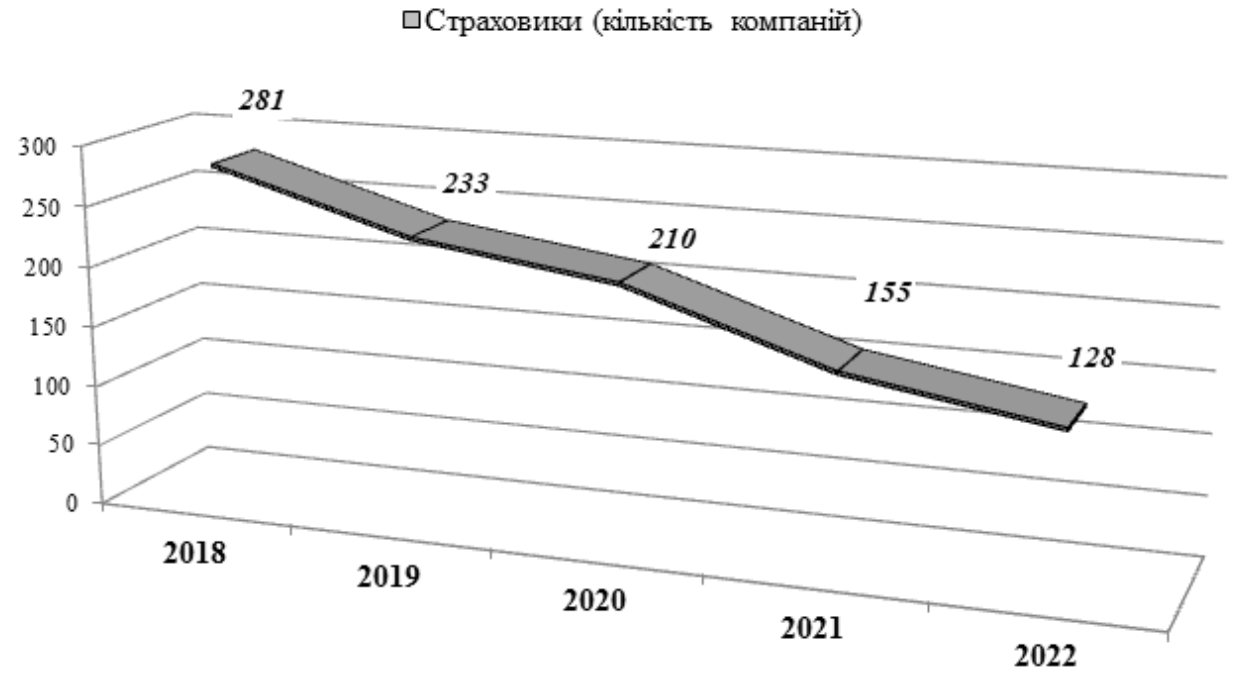

Рис. 2.7. Кількість страхових компанії на страховому ринку України
[Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та НБУ].

Аналізуючи дані рис. слід зауважити, що кількість страховиків на страховому ринку України скоротилася у 2022 р. порівняно з 2018 р. більше як у двічі. Перед вибором страхової компанії важливо ретельно ознайомитися з умовами страхування, послугами, які вони пропонують, та звітністю щодо виплат страхувальникам.

Одним із факторів зменшення чисельності страховиків на ринку стало посилення політики державного регулятора – Національного банку України (обов'язки регулятора страхового ринку на НБУ покладені з 2021 р.) в боротьбі зі «схемним страхуванням». З іншого боку, це пов'язано з подіями, які відбувалися у банківському секторі, зокрема девальваційні процеси та закриття банків Національним банком України. Другий суттєвий фактор – події 2022 р. в Україні, що кардинально вплинули на ведення будь-якого бізнесу в країні.

2.3 Сучасна практика впровадження цифрових технологій на ринку майнового страхування

Варто зазначити, що сучасна практика впровадження цифрових технологій на ринку майнового страхування дуже динамічна та різноманітна. Найбільш поширені способи, які використовують страхові компанії для впровадження цифрових технологій є наступними:

- онлайн-оформлення страхових полісів: клієнти можуть оформити страховий поліс онлайн через веб-сайт або мобільний додаток. Це дозволяє швидше та зручніше отримати необхідний захист;
- цифрові платформи та портали: страхові компанії створюють спеціалізовані цифрові платформи, де клієнти можуть звертатися для оформлення полісів, звернення за підтримкою та відшкодуванням збитків;
- штучний інтелект та аналітика даних: страхові компанії використовують алгоритми машинного навчання для аналізу великих обсягів даних та оцінки ризиків. Це допомагає більш точно встановлювати ціни на страхові продукти та прогнозувати можливі збитки;

- мобільні додатки та IoT: страхові компанії створюють мобільні додатки, які дозволяють клієнтам керувати своїми полісами, подавати заявки на збитки та взаємодіяти зі страховиками у режимі реального часу. Також використовуються з'єднані пристрої (IoT), такі як сенсори для виявлення пожеж або витоків води;
- клієнтський сервіс через чат-боти: багато страхових компаній впроваджують чат-боти на своїх веб-сайтах або в додатках, що допомагає клієнтам отримувати швидку відповідь на питання та запити;
- фото та відео оцінка збитків: замість традиційної оцінки збитків на місці події, клієнти можуть відправляти фото або відео матеріали для оцінки збитків через мобільний додаток;
- криптовалюта та блокчейн: деякі страхові компанії досліджують можливості використання блокчейн-технологій та криптовалют для покращення безпеки та ефективності страхових операцій;
- технології віртуальної та доповненої реальності: деякі страхові компанії використовують VR та AR для покращення процесу навчання клієнтів та агентів, а також для оцінки збитків.

Ці технологічні інновації не тільки полегшують взаємодію клієнтів із страховиками, але і покращують якість обслуговування, роблять процеси більш прозорими та ефективними, а також допомагають страховим компаніям більш точно оцінювати та управляти ризиками.

Онлайн-оформлення страхових полісів – це процес, при якому клієнти можуть оформити страховий поліс через Інтернет за допомогою веб-сайту страхової компанії або спеціального мобільного додатка. Цей підхід надає клієнтам зручність та швидкість при придбанні страхового захисту. Онлайн-оформлення страхових полісів має кілька переваг та характеристик:

1. Зручність і доступність: клієнти можуть оформити страховий поліс у будь-який час, де би вони не знаходилися, за умови доступу до Інтернету. Це ефективно для тих, хто не має можливості відвідати фізичне відділення страхової компанії.

2. Час та швидкість: онлайн-оформлення дозволяє уникнути черг та витратити менше часу на оформлення страхового поліса. Процес може бути дуже швидким, зокрема для простих страхових продуктів.

3. Легкість порівняння: клієнти можуть з легкістю порівняти різні страхові продукти та їх умови, а також ціни на різних веб-сайтах або додатках. Це дозволяє зробити більш обдуманий вибір.

4. Менше паперової волокіти: традиційне оформлення страхових полісів може вимагати багато паперової роботи та документів. онлайн-оформлення дозволяє уникнути цього та зберегти документацію в електронному вигляді.

5. Можливість самостійного вибору опцій: клієнти можуть самостійно вибирати необхідні опції та додаткові покриття, налаштовуючи страховий поліс під свої потреби.

6. Онлайн-оплата: процес оплати також може бути проведений онлайн через безпечні платіжні системи, що робить оплату швидшою та безпечнішою.

7. Електронні документи: після успішного оформлення клієнт отримує електронні документи, такі як поліс, квитанція про оплату та інші деталі, на свою електронну пошту або в особистий кабінет на веб-сайті.

8. Комунікація та підтримка: більшість онлайн-сервісів надають можливість зв'язатися з представниками страхової компанії через чати, електронну пошту або телефон для отримання додаткової інформації чи підтримки.

Це тенденція швидко розвивається, і майже всі страхові компанії працюють над поліпшенням своїх онлайн-сервісів, щоб задовольнити зростаючий попит клієнтів на зручні та швидкі способи оформлення страхових полісів.

Цифрові платформи та портали страхових компаній є ключовими компонентами сучасної страхової індустрії. Ці технологічні рішення допомагають страховим компаніям ефективно взаємодіяти з клієнтами, агентами та іншими зацікавленими сторонами, спрощуючи процеси оформлення полісів, звернення за підтримкою та відшкодуванням збитків.

Характеристики та переваги цифрових платформ та порталів страхових компаній:

1. Онлайн-оформлення полісів: цифрові платформи дозволяють клієнтам самостійно оформити страховий поліс через веб-сайт або мобільний додаток. Вони можуть вибирати типи покриття, обираючи опції та параметри, що відповідають їх потребам.

2. Персоналізовані пропозиції: завдяки аналізу даних та поведінки клієнтів, цифрові платформи можуть надавати персоналізовані рекомендації щодо страхових продуктів та опцій, що можуть бути цікаві конкретному клієнту.

3. Зручний доступ до інформації: клієнти можуть отримати доступ до всієї необхідної інформації про свої поліси, відшкодування та платежі в одному місці.

4. Моніторинг стану страхового покриття: клієнти можуть в реальному часі стежити за станом своїх страхових полісів, оплатами та внесенням змін.

5. Звернення за підтримкою: цифрові платформи надають зручні способи звернення за підтримкою через онлайн-чати, електронну пошту або телефон, що полегшує вирішення питань клієнтів.

6. Відшкодування збитків: клієнти можуть подавати заявки на відшкодування збитків через цифрові платформи, завантажуючи необхідні документи та матеріали.

7. Аналітика та звіти: страхові компанії можуть надавати клієнтам аналітичні дані щодо їх страхових полісів, збитків та виплат.

8. Електронні документи: всі документи, пов'язані з полісами та оплатами, зберігаються в електронному вигляді, що спрощує їхнє управління та збереження.

9. Взаємодія з агентами: агенти та брокери також можуть користуватися цифровими платформами для ефективного спілкування з клієнтами, оформлення полісів та взаємодії зі страховиками.

Отже, цифрові платформи та портали є необхідним інструментом для сучасних страхових компаній, що дозволяє покращити якість обслуговування, оптимізувати процеси та надати клієнтам зручність та доступність взаємодії зі страховою компанією.

Штучний інтелект (ШІ) та аналітика даних вже значно впливають на страховий ринок, надаючи страховим компаніям можливість більш точно оцінювати ризики, покращувати обслуговування клієнтів, вдосконалювати процеси та робити більш обґрунтовані рішення. Особливості застосування цих технологій на страховому ринку:

1. Оцінка ризиків: ШІ може аналізувати великі обсяги даних, включаючи історію страхових виплат, кліматичні зміни, економічні показники тощо, для підвищеної точності оцінки ризиків. Аналітика даних може допомогти виявити складні залежності та прогнозувати можливі збитки.

2. Ціноутворення: ШІ допомагає страховим компаніям визначити вартість страхового покриття більш об'єктивно, враховуючи індивідуальні характеристики клієнта, ризики та інші фактори. Це дозволяє встановити більш справедливі та конкурентоспроможні ціни.

3. Обробка заявок та відшкодування збитків: ШІ може автоматизувати процес обробки заявок на відшкодування збитків, швидко перевіряючи документи та інформацію. Аналітика даних може сприяти швидшій та більш точній оцінці збитків.

4. Персоналізовані пропозиції: використання ШІ дозволяє створювати персоналізовані пропозиції для клієнтів, враховуючи їхні потреби та історію.

5. Прогнозування та стратегічне планування: аналітика даних допомагає страховим компаніям розробляти стратегії на основі трендів та прогнозів, визначаючи потенційні ризики та можливості.

6. Запобігання шахрайству: ШІ може виявляти аномалії, що можуть свідчити про спроби шахрайства або неправдиву інформацію.

7. Клієнтський сервіс: використання чат-ботів на основі ШІ допомагає надавати 24/7 підтримку та відповідати на запитання клієнтів в реальному часі.

8. Моніторинг та управління ризиками: аналітика даних дозволяє постійно відстежувати ризики та адаптувати стратегії для їх зниження.

9. Контроль якості та оптимізація процесів: аналіз даних може допомогти виявити слабкі місця в процесах та вдосконалити їх для забезпечення кращого обслуговування клієнтів.

Загалом, штучний інтелект та аналітика даних відіграють ключову роль у підвищенні ефективності страхових компаній, забезпечуючи більш точну оцінку ризиків, покращене обслуговування та більші можливості для інновацій. Інтернет має значний вплив на страховий ринок, надаючи різноманітні можливості як для страхових компаній, так і для клієнтів-страхувальників. Способи, якими Інтернет впливає на страховий ринок:

1. Зручний доступ до інформації: інтернет дозволяє клієнтам легко знаходити та порівнювати різні страхові продукти та компанії. Вони можуть отримати доступ до докладної інформації про умови страхування, ціни, покриття та відгуки інших клієнтів.
2. Онлайн оформлення полісів: багато страхових компаній надають можливість онлайн оформити страховий поліс безпосередньо на їх веб-сайтах. Це збільшує зручність для клієнтів, які можуть придбати поліс у будь-який час і в будь-якому місці.
3. Порівняльні платформи: у мережі Інтернет існують порівняльні платформи, які допомагають клієнтам знайти найкращий страховий продукт за оптимальною ціною. Це сприяє здоровій конкуренції між страховими компаніями та забезпечує кращі умови для клієнтів.
4. Клієнтське обслуговування: багато страхових компаній надають можливість клієнтам звертатися до них через онлайн-чати, електронну пошту або телефон. Це дозволяє швидко отримувати відповіді на питання та вирішувати питання зі страхування.
5. Цифрові поліси: деякі страхові компанії використовують технології блокчейну для створення «цифрового полісу», який містить усю необхідну інформацію про страховий поліс та зберігається в

електронному вигляді. Це зменшує ризик втрати або фальсифікації документації.

6. Аналітика та оцінка ризиків: за допомогою великих обсягів даних та аналітики, страхові компанії можуть більш точно оцінювати ризики та встановлювати премії. Це допомагає зменшити недооцінку або переоцінку ризиків.
7. Проактивна взаємодія з клієнтами: з використанням соціальних мереж, електронних розсилок та інших онлайн-каналів страхові компанії можуть забезпечувати активну комунікацію зі своїми клієнтами, нагадувати про сплату премій, надавати поради з попередження ризиків тощо.

Загалом, Інтернет змінює підхід до страхування, роблячи його більш зручним, доступним та інтерактивним для клієнтів, а також допомагаючи страховим компаніям ефективніше управляти своїми послугами та ризиками.

Сьогодні вплив цифрових технологій на страховий ринок, у тому числі на інтернетизацію, диджиталізацію страхової діяльності надзвичайно великий.

Водночас цифровізація страхової діяльності супроводжуватиметься вираженими інноваціями, пов’язаними з підвищенням ефективності страхової діяльності, розробкою нових програм страхування, конвергенцією комерційного та взаємного страхування та іншими явищами. Глобальний тренд цифрової трансформації бізнесу змушує по-новому подивитися на традиційні підходи та методологію, зокрема на управління бізнес-процесами. Цифрова трансформація, на відміну від автоматизації, як правило, спирається на інноваційні бізнес-ідеї, які викликають якісні зміни моделі бізнесу та бізнес-процесів та здійснюється в рамках певної стратегії. На жаль, події в Україні, що розпочалися з лютого 2022 р. значно пригальмували інвестиційно-інноваційний розвиток не лише економіки в цілому, а й фінансового ринку та страхового зокрема. Інвестиції в InsurTech-стартапи у 2022 року залишаються приблизно на 50% нижчими за рекордний рівень, який спостерігався у 2021 році. Вартість глобальних інвестицій у insurtech-сектор впала майже на 80%. Але, враховуючи труднощі впровадження цифрових технологій та проблематичність

інвестування у їх розвиток, актуальність дослідження основних тенденцій ще більше зростаєта набуває неабиякого значення.

Перспективи розвитку майнового страхування включають в себе кілька ключових напрямів, що здатні вплинути на цю страхову галузь у майбутньому:

1. Технологічні інновації: застосування новітніх технологій, таких як штучний інтелект (ШІ), аналітика даних, Інтернет речей (IoT) та блокчейн, може сприяти покращенню оцінки ризиків, ефективному їх управлінню та підвищенню зручності для страхувальників.
2. Розширення покриття: захист від нових видів ризиків, таких як кіберзагрози, втрати даних та інші цифрові ризики, може стати актуальним і знайти своє місце в галузі майнового страхування.
3. Персоналізований підхід: розвиток аналітичних інструментів дозволяє страховим компаніям створювати більш індивідуалізовані страхові продукти, враховуючи конкретні потреби та ризики кожного клієнта.
4. Цифрова досвідченість: зручність онлайн-купівлі, звітування та обробки заяв може залучити нових клієнтів та поліпшити взаємодію існуючих з компаніями.
5. Міжнародний ринок: зростання глобалізації може відкрити нові можливості для розвитку страхового бізнесу в різних країнах, особливо в контексті міжнародного майнового страхування.
6. Страхування великих ризиків: збільшення наявності страхового захисту для великих промислових об'єктів, інфраструктури та проектів може сприяти зростанню цього сегменту страхування.
7. Екологічна стійкість: захист майна від ризиків, пов'язаних зі змінами клімату та екологічними загрозами, може набути більшої важливості.
8. Управління ризиками бізнесу: для бізнесу стає важливим захистити своє майно, щоб забезпечити стабільність та неперервність своєї діяльності.

Аналізуючи сучасні особливості автотранспортного страхування, слід зазначити, що в розвинених країнах страхові послуги у сфері автотранспортного страхування реалізуються, як правило, через традиційні

канали, такі, як страхові агенти та страхові брокери. Однак, поряд з традиційними каналами значного поширення набувають Інтернет-продажі. Цьому суттєво сприяє стандартизація полісів автострахування, яка, нажаль, сьогодні ще не здійснена в Україні. Наприклад, у Великобританії, де вперше технологія Інтернет-продажу була впроваджена у 2000 році, реалізація полісів з автотранспортного страхування через Інтернет складає близько 33 %. У США через Інтернет купується 72 % полісів автострахування. Однак, не дивлячись на це, кількість бажаючих скористуватися мережею Інтернет для придбання полісу страхування щороку зростає, адже на сайтах страхових компаній представлена різноманітна інформація щодо необхідного їм продукту.

Крім того, в практиці розвинених країн споживачі можуть використовувати Інтернет для ініціювання процедури претензії. У деяких випадках, вони можуть також змінити умови покриття, оновити інформацію про застраховане майно, змінити платіжну інформацію, а для блоку, пов'язаного зі страхуванням життя – змінювати розміщення активів.

Останнім часом, закордоном в автострахуванні набуло поширення та продовжує розвиватися таке явище, як телематика, яка являє собою інтегровані засоби телекомунікаційної та інформаційної обробки й передачі інформації, що значно спрощує та прискорює страхові процеси. Мобільні пристрої, встановлені в автомобілях, можуть записувати в режимі реального часу дані про водія, такі як місце розташування, пройдений шлях, час доби, швидкість та порушення.

Водночас варто зауважити, що означені тенденції можуть змінюватися в залежності від розвитку технологій, змін в суспільстві та економіці, а також впливу подій, таких як глобальні кризи чи катастрофи.

Загалом, майнове страхування залишається важливою галуззю страхування, яка знаходиться в постійному розвитку та адаптації до нових викликів і можливостей.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Майнове страхування (страхування майна) – це галузь страхування, предметом якого є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов’язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном. Економічне призначення майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків, заподіяних страхувальнику внаслідок пошкодження або знищення майна під час настання страхових випадків. Метою такого страхування є компенсування шкоди. Предметом страхування майна є майнові інтереси, що пов’язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном [5-7]. Майнове страхування – найбільш значний сегмент страхового ринку. В майновому страхуванні об’єктом страхових відносин є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов’язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном юридичних або фізичних осіб, які здійснюються на підставі добровільно укладеного договору між страховиком та страхувальником [9-10].

Сьогодні майнове страхування має значний сегмент на ринку страхових послуг. Розвиток цієї галузі є надзвичайно важливим, адже в державах із розвинутою ринковою економікою майнове страхування не тільки звільняє бюджет від видатків на відшкодування збитків під час настання страхових випадків, але й є одним з найстабільніших джерел довгострокових інвестицій.

Транспортне страхування є широким видом майнового страхування, що поєднує в собі автомобільне, морське, авіаційне та страхування вантажів і багажу. Воно виступає важливим інструментом захисту від ризиків, пов'язаних із використанням наземного, водного та повітряного транспорту. У результаті дослідження виділені фактори, що стримують розвиток даної сфери. Тому першочерговим завданням для держави та страхових компаній є їх усунення, оскільки транспортне страхування має достатній потенціал для подальшого розвитку. Для вдосконалення діючої системи страхового захисту необхідно враховувати тенденції розвитку міжнародної страхової арени, переглянути

вектори подальшого розвитку, адаптовуватися до змін економіко-політичного становища України, запроваджувати міжнародний досвід, розвивати сучасні технології.

Захист від втрат на автотранспорті через автотранспортне страхування передбачає відшкодування майнових збитків та шкоди, заподіяної життю, здоров'ю фізичних осіб, а також майнових збитків юридичним особам. Проте, незважаючи на динамічний розвиток автотранспортного страхування, в Україні мають місце різні проблеми, у тому числі його теоретико-методологічного характеру, які потребують вирішення. Законодавче встановлення добровільності страхування транспортних засобів в Україні, особливо автострахування КАСКО, не сприяє розвитку транспортного ринку та не дає розвитку процесів активної концентрації страхового капіталу на ринку страхування транспортних засобів України. У той же час в більшості розвинутих країн світу законодавчі акти про обов'язкове страхування транспортних засобів ґрунтуються на конституційних правах громадян та на законодавчому захисті життя та майнових прав від протиправних або інших дій третіх осіб. Саме тому законодавче забезпечення України потребує подальшого нормативного вирішення кола проблем, особливо з питань автострахування КАСКО, а також забезпечення його раціонального регулювання в умовах економічних перетворень, страхових відносин світової економіки.

Автотранспортне страхування має велике значення для суспільства. В умовах ринкової економіки воно відіграє захисну та нагромаджувальну роль.

Таким чином, майнове страхування є однією з ключових галузей страхової сфери, що стосується захисту майна від різних ризиків. Його основна мета полягає в тому, щоб допомогти людям та підприємствам відновити своє майно або отримати компенсацію в разі збитків, спричинених непередбачуваними природними катастрофами, пожежами, крадіжками, аваріями тощо.

Напрями розвитку майнового страхування:

1. Розширення страхових продуктів: з часом, страхові компанії розробляють більш удосконалені страхові продукти, що охоплюють ширший спектр

ризиків. Починаючи з базових полісів на пожежу та крадіжку, страхові компанії тепер пропонують поліси, що покривають ризики затоплення, землетрусів, кібератак, ризики пов'язані з технічними проблемами, та інші.

2. Використання технологій: розвиток технологій впливає на майнове страхування. Сучасні технології дозволяють страховим компаніям ефективніше оцінювати ризики, збирати дані та управляти процесами виплати страхових відшкодувань. Використання штучного інтелекту, інтернету речей (IoT), аналітики даних, та мобільних додатків дозволяє збільшити точність оцінки ризиків та забезпечити швидку обробку страхових виплат.
3. Персоналізований підхід: страхові компанії стають більш гнучкими та диференційованими в розробці продуктів, що враховують потреби та ризики окремих клієнтів. Наприклад, у страхових полісах можуть зустрічатись індивідуальні параметри, що враховують характеристики майна, місцезнаходження, становище забезпеченості та інші фактори, що впливають на ризик.
4. Конкуренція та цифрові страхові платформи: зростаюча конкуренція між страховими компаніями спонукає їх до постійного удосконалення страхових продуктів та збільшення якості обслуговування клієнтів. Крім традиційних страхових компаній, з'являються цифрові страхові платформи, які надають онлайн страхові послуги, зручний вибір полісів та швидку обробку страхових заяв.
5. Збільшення обізнаності про страхування: свідомість про необхідність страхування та ризики, пов'язані з власністю, постійно зростає в суспільстві. Люди та підприємства усвідомлюють важливість майнового страхування і шукають надійних страхових партнерів для захисту свого майна.

Загалом, розвиток майнового страхування переважно пов'язаний з інноваціями в технологіях, зростанням свідомості, персоналізацією страхових

продуктів та збільшенням конкуренції на ринку. Це сприяє поліпшенню якості страхових послуг та забезпеченню більш ефективного захисту майна для страхувальників. Причини недовіри населення до страховиків відображено в додатку В, рис. 1.

Страхування майна в Україні характеризується низкою проблем, від вирішення яких залежать не тільки його стабільність сьогодні, але й існування завтра. Проблеми страхування майна в Україні та можливі шляхи їх вирішення наведені на рис. 3.1.

Проблеми	Можливі шляхи вирішення проблем
Недосконаліть дії механізму захисту прав споживачів страхових послуг	Розроблення прозорих та прийнятних правил і засад діяльності страховиків майнової сфери страхових послуг
Низький рівень страхової культури населення, недовіра населення до страхових компаній	Формування комунікацій зі споживачем шляхом його страхової освіти за допомогою засобів масової інформації
Низька якість страхових послуг	Розроблення та затвердження національного стандарту визначення ліквідної вартості заставного майна (майнових прав) та вартості майна задля страхування
Незначна клієнтська база страховиків	Проведення науково-дослідної роботи з підвищення кваліфікації персоналу страховиків та страхових посередників
Значна інформаційна закритість діяльності страхових компаній; недосконаліть фінансової звітності та методів оброблення даних	Перегляд класифікації страхування, розроблення методики рейтингового оцінювання страхових компаній, створення єдиної системи обліку та звітності цієї сфери страхової діяльності
Втрата значного відсотка страхових премій під час перестрахування з іноземними страховиками	Розширення ринку перестрахування та активізація роботи з нерезидентами щодо взаємного перестрахування

Рис. 3.1. Пропозиції щодо вдосконалення майнового страхування в Україні

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [1; 14].

Фактично майнове страхування є найбільш розвинутим та складним видом страхування. Саме з цього виду страхування розпочалась історія страхування. Майнове страхування зокрема й страхування загалом є важливими джерелами

довгострокових інвестицій та зменшують навантаження на бюджет держави в разі настання страхових випадків. Характерним для страхування майна є виділення ризиків, що не пов’язані між собою ієрархічно, тобто страхування майна від вогню, аграрне страхування (страхування сільськогосподарських культур від засухи та стихійних лих, страхування тварин від вимушеного забою), страхування транспортних засобів від аварій, викрадення та інших небезпек [14-16].

Перспективи розвитку майна в Україні безпосередньо залежать від можливості більш активної участі держави у функціонуванні страхової галузі, наприклад перспективи щодо використання механізмів субсидіювання малозабезпечених громадян на придбання страхового захисту майна й розроблення регіональних програм, щодо страхування з урахуванням потреб, особливостей та специфіки економічної політики матимуть позитивний вплив на зростання потреби населення в добровільних видах страхування майна.

З іншого боку, потрібно стимулювати громадян і господарюючі суб’єкти до укладення договорів страхування майна як одного з інструментів захисту своїх майнових інтересів. Також потрібно підвищувати рівень інформованості населення про страхові послуги, які надаються страховиками. Для цього слід законодавчо закріпити обов’язок страховиків інформувати споживачів страхових послуг про умови страхування, страхові тарифи, роз’яснювати страхувальнику умови договору страхування, який з ним укладається, розкривати інформацію стосовно своєї діяльності. Вжиття цього заходу не тільки спрямовуватиметься на популяризацію страхування, але й дасть змогу більш ретельно оцінити страхові продукти. Сьогодні найбільш поінформоване про страхові продукти населення середнього віку, тому необхідно підвищувати інтерес до різних продуктів страхування серед студентів і старшокласників як потенційних страхувальників [37-39].

Наразі галузь майнового страхування демонструє високі показники розвитку, тому створення дієвої системи майнового страхування страхового захисту є основою забезпечення стабільності та ефективності економічних

відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємств, що є можливим лише шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні. Майнове страхування є ефективним та доступним засобом захисту майнових інтересів усіх господарюючих суб'єктів. Значення цього страхування зумовлене тим, що майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб та життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним у системі страхових відносин. Останніми роками спостерігається тенденція до скорочення кількості страхових компаній, що зумовлене підвищенням вимог до структури резервів страховиків, значною концентрацією страхових платежів. З одного боку, це знижує конкуренцію між страхувальниками, робить послугу менш доступною для регіонів, а з іншого боку, це дає змогу вивести з ринку недобросовісних страховиків, які підривають і без того низьку репутацію галузі. Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, розмір страхових платежів із року в рік зростає. Це свідчить про динамічність розвитку галузі, її перспективність. Таким чином, створення дієвої системи майнового страхового захисту є основою забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємства, що є можливим лише шляхом проведення ефективної державної політики, спрямованої на регулювання страхового ринку в Україні.

Провівши аналіз розвитку майнового страхування в Україні (2018-202 рр., розділ 2 «Сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування в Україні») можна констатувати, що добровільне страхування майна в Україні знаходиться на стадії зародження, адже у загальній сумі премій, отриманих від громадян, частка страхування нерухомого майна громадян свідчить про відносно низьку страхову культуру.

Загальні тенденції розвитку майнового страхування відображено на рис. 3.2.

Загальні тенденції розвитку майнового страхування

Цифрова трансформація

Страхові компанії широко впроваджують цифрові технології для спрощення процесів оформлення страхових полісів, звернення за відшкодуванням збитків та обслуговування клієнтів. Мобільні додатки, онлайн-платформи та штучний інтелект допомагають покращити взаємодію з клієнтами та зменшити адміністративні витрати.

Персоналізовані продукти

Зростає попит на страхові продукти, які враховують конкретні потреби та ризики клієнтів. Страхові компанії намагаються розробляти індивідуальні рішення, а не загальні поліси.

Аналітика даних

Збільшується використання аналітики даних та машинного навчання для оцінки ризиків, визначення цін та прогнозування можливих збитків. Це допомагає страховим компаніям більш точно оцінювати ризики та покращувати управління портфелем.

Екологічне страхування

Зростає свідомість про екологічні ризики, пов'язані зі змінами клімату та природними катастрофами. Тому з'являються нові види страхування, спрямовані на захист від таких ризиків.

Кіберстрахування

З підвищенням кількості кібератак та порушень безпеки даних, страхові компанії розробляють поліси, що покривають збитки внаслідок кіберпорушень та втрати конфіденційної інформації.

Страхування оренди житла та AirBnB

В ряді країн з'являються страхові продукти для орендарів житла та господарів AirBnB, які надають захист від можливих ризиків, пов'язаних з орендою нерухомості.

Глобальні ризики

З розвитком глобальної торгівлі та економічної взаємодії зростає попит на страхування ризиків, пов'язаних зі збитками внаслідок подій, які відбуваються за межами країни.

Застосування дронів і IoT

Використання дронів та «інтернету речей» (IoT) допомагає страховим компаніям здійснювати більш точну оцінку збитків та моніторити ризики в реальному часі.

Рис. 3.2. Новочасні загальні тенденції розвитку майнового страхування

Джерело: авторська розробка.

Одним із чинників, що вплинули на майнове страхування, була економічна криза 2018–2019 років, а також війна в Україні 2022 р.

Війна в Україні спричинила руйнування на суттєвій території та значна кількість осіб втратили власне майно. Питання з суто фінансового перетворилось у гостросоціальне та потребує дієвих механізмів оперативного вирішення. Відповідно до визнання торгово-промислової палати війна визнана форс-мажорними обставинами, що у більшості випадків звільняє від відповідальності за невиконання умов договору. Неоднозначність та нагальність означеної проблеми зумовлює її актуальність та потребує додаткового розгляду.

В рамках пруденційного регулювання страхового ринку було прийнято ряд рішень. Що змінили повністю стандартні механізми взаємодії страховиків та страхувальників [12-14]. При цьому, стандартні страхові угоди мають відповідні пункти про форс-мажорні обставини, що свідчать про відсутність практики покриття збитків, спричинених війною.

Сьогодні страхові компанії пропонують страхування від воєнних ризиків, однак у наслідок високої вартості відповідного виду страхування та падіння платоспроможності населення даний вид добровільного страхування має низький попит. При тому, що за даними ООН станом на середину квітня 2022 р. третина території України має руйнування на 20-77 % територій [21]. При відсутності дієвих механізмів відшкодування це спричинить справжню гуманітарну катастрофу вивести з якої державу самотужки українські страхові компанії просто не спроможні. З метою стабілізації окресленої ситуації пропонується впровадження багатостороннього механізму майнового страхування на рівні взаємодії міжнародних організацій (в рамках реалізації норм міжнародного права), держави, страхової компанії та застрахованої особи.

Перша частина запропонованого механізму передбачає фіксацію та документування факту пошкодження застрахованого майна з використанням всіх можливостей передових технологій (використання електронних документів, спеціальних додатків, чат-ботів та ін.).

Друга частина полягає у реалізації прав застрахованої особи та відшкодуванні збитків за втрачене майно. Реалізація другої частини пропонується за сприяння уряду України, міжнародних організацій та українських страхових компаній, що можуть забезпечити реалізація права українського споживача страхових послуг через регулювання позовів до країни агресора.

Отже, аналіз ринку майнового страхування в Україні виявив істотні проблеми в частині відшкодування вартості майна, пошкодженого в результаті воєнних дій. Дотримання вимог пруденційного регулювання, направлених на підтримку стабільності ринку страхових послуг, призводить до нехтування інтересів клієнтів страхових компаній та, як наслідок, відсутності коштів у населення на відновлення пошкодженого майна. Зазначені проблеми пропонується вирішити за рахунок побудови багатостороннього механізму фінансування відновлення пошкодженого мана, що допоможе врахувати інтереси основних учасників означеного процесу та уникнути гуманітарної катастрофи на окупованих та деокупованих територіях України.

Окрім того, з року в рік спостерігається скорочення кількості як страхових компаній, що здійснюють страхування життя, так і страхових компаній, що здійснюють страхування видів, відмінних від страхування життя. Нестабільність економічної ситуації в державі і відсутність єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг в державі спричиняють низький рівень довіри до страховиків серед населення та негативно впливають на розвиток страхування в Україні.

Вирішити ці проблеми можна було б таким чином:

– сформувати єдину цілеспрямовану державну стратегію розвитку страхового ринку в Україні;

– привести вітчизняне страхове законодавство відповідно до норм, правил та вимог країн ЄС;

– здійснювати ефективний контроль за діяльністю страховиків з боку держави;

– провести роз’яснювальну роботу щодо переваг майнового страхування та популяризації страхового ринку серед населення.

Таким чином, застосувавши ці пропозиції, можна було б забезпечити щорічний стабільний ріст ринку страхових послуг в Україні, що дасть змогу зробити його потужним інструментом соціального захисту населення, а також стати джерелом надходження інвестиційних ресурсів у майбутньому.

Розвиток страхового ринку загалом та його майнового сегменту, зокрема в Україні все більше залежить від впровадження нових технологій цифрової економіки, які впливають на технологію страхування, але не змінюють його економічну сутність. В результаті використання цифрових технологій у страховій діяльності: підвищаться ефективність та рентабельність страхової діяльності; здійсниться конвергенція взаємного та комерційного страхування; відбудеться соціалізація страхових відносин; з’являться нові страхові послуги та продукти; зміниться ринок праці у сфері страхування (заміщення автоматизованими системами управління та роботами частини страхових агентів, фахівців нижчої та середньої ланки).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження сучасних засад розвитку майнового страхування в Україні дало змогу визначити, узагальнити, розробити і запропонувати практичні рекомендації щодо перспектив розвитку останнього:

1. Майнове страхування є однією з ключових галузей страхової діяльності, що забезпечує захист майна від ризиків, таких як пожежа, повінь, землетрус, крадіжка, а також негативних наслідків дії людини чи стихійних лих. Воно є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та захисту від непередбачуваних подій, що можуть призвести до значних збитків.

2. Наявна ситуація на страховому ринку спонукає страхові організації постійно удосконалювати свою діяльність, застосовуючи при цьому довготермінові стратегії розвитку. Використання маркетингових послуг є одним із найперспективніших напрямків розвитку страхового ринку в Україні, оскільки страховий маркетинг має можливість прямо впливати на діяльність не лише окремої організації, а й страхового ринку в цілому. Особливості маркетингу в страховій діяльності пов’язані зі специфікою самого продукту цієї діяльності, державної регламентації і макроекономічного становища.

3. За результатами аналізу сучасного стану діяльності страхових компаній на українському страховому ринку, дослідженні основних проблем у їх діяльності та визначенні напрямів їх подолання, можна стверджувати, що страховий ринок є досить складною багаторівневою системою, яка відзначається своєю динамічністю. На сьогодні на діяльність страхових компаній, перш за все, негативно вплинула нестабільність економічної і політичної ситуації в Україні та ведення бойових дій в країні, що спричинило уповільнення темпів росту доходів страховиків та зниження попиту на страхові послуги. Вирішення цих проблем можливе за умови підвищення конкурентоспроможності на страховому ринку, розвитку страхової інфраструктури, покращення якості надання страхових послуг, відновлення довіри населення та удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази,

що дозволить забезпечити сприятливі умови для ринкової трансформації та розвитку страхового ринку і національної економіки в цілому.

4. Майнове страхування є найважливішим сектором сучасного страхового ринку, частка якого вже перевищує 70 %.

У 2022 р. найбільший розмір страхових премій вдалося зібрати СК «ARX» – майже 315 млн грн, найбільший розмір здійснених стрвхових відшкодувань належить СК «PZU Україна» – майже 77 млн грн. Найвищий рівень виплат із добровільного страхування майна за 2022 р. мав місце за СК «PZU Україна» – 168 %, найменший – за СК «УЛЬТРА АЛЬЯНС» – 1 % та СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» – 1 %.

4. Розвиток майнового страхування в Україні неможливий без ефективного механізму страхового менеджменту, що потребує системного аналізу діяльності страхових компаній, постійного удосконалення механізму страхового менеджменту, ефективного контролю на макро- і мікрорівнях. Трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, вимагають нових підходів до управління страховими компаніями з метою забезпечення їх високою продуктивністю та конкурентоздатністю, зокрема у сфер майнового страхування. Однією з найважливіших умов успішного розвитку ринку страхування, відмінного від страхування життя, є формування комунікації зі страхувальниками шляхом страхової освіти через засоби масової інформації, а також удосконалення страхових продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О.В. Моделювання рівня конкуренції на фінансовому ринку України. *Бізнесінформ*. 2020. № 5. С. 302-310.

2. Абдін А.В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України у глобальному світовому просторі. Глобальні проблеми економіки та фінансів: зб. тез доп. міжнар. наук.–практ. конф., м. Прага, 28 груд. 2017 р. Прага, 2018. С. 129-132.

3. Базилевич В. Д., Базилевич А. С. Страхова справа. Київ: Знання, 2016. 352 с.

4. Базилевич В. Д. Страховий ринок України : монографія. Київ: Товариство «Знання КОО», 2014. 374-378 с.

5. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2019. Вип. 133. С. 5-8.

6. Бондар І. О. Сучасний страховий ринок України. *Вісник академії економічних наук України*. 2018. № 2. С. 12-15.

7. Борисова В. А., Огаренко О. В. Організаційно-економічний механізм страхування. Ефективна економіка. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 194 с.

8. Василишин Р. Д., Кашенко О. Л., Борисова В. А. Економічні основи страхування. Суми: Довкілля, 2016. 412 с.

9. Внукова Н. М., Успаленко В. І., Временко Л. В., Кондратенко Д. В. Страхування: теорія та практика: навч.-метод. посібник / за заг. ред. Н. М. Внукова. Харків, 2004. 371 с.

10. Вовчак О.Д. Страхові послуги: навч. посіб. / за заг. ред. О. Д. Вовчак. Львів, 2017. 656 с.

11. Гаманкова О. О., Артюх Т. М., Горянська С. В. Страхування: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ: КНЕУ, 2015. 118 с.

12. Гаманкова О.О. Інформаційні вади дослідження ступеня монополізації ринку страхових послуг України. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. № 10. С. 80-87.

13. Гарматій Т. Д. Проблеми розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Фінанси України*. 2019. № 10. С. 19-23.

14. Гарматій Т. Д. Проблеми розвитку страхового ринку України. *Банківська справа*. 2018. №5. С. 223-228.

15. Гутко Л. В. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 7. С. 19–24.

16. Городніченко Ю.В. Сутність, значення і необхідність інституційних інвесторів на фондовому ринку України. *Економічний аналіз*. 2018. № 31. С. 102-107.

17. Гринчишин Я.М. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (43). С. 622-626.

18. Диба В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 80-83.

19. Заруба О. Д. Основи страхування: навч. посібник для студ. екон. спец. Київ: УФМБ, 2005. 180 с.

20. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 413-420.

21. Івашина Г. В. Страховий ринок України перехідного періоду. Банківська справа. 2016. № 7. С. 2-7.

22. Кінащук Л. Л. Страхування: теорія та практика проведення. Київ: Атіка, 2017. 111 с.

23. Криклій А. С. Ринок страхування життя в Україні : тенденції та європейський досвід. *Економіка та держава*. 2008. № 5. С. 13-19.

24. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2025 року: Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2019 р. №391. URL: http://www.bank.gov.ua/doccatalog. (дата звернення: 15.09.2019).

25. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2022 року [Електронний ресурс]. Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2017 року № 391 (у редакції рішення Правління Національного банку України від 16 січня 2017 року № 28). Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297

26. Кулина Г. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2018. № 3(52). С. 48-59.

27. Малікова І.П. Оцінка концентрації страхового ринку України,її зв'язок з процесами монополізації та конкуренції. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія «Економічні науки». 2019. Вип. 23.Частина 3. С. 76-79.

28. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: підручник. Київ: Знання України, 2011. 284 с.

29. Мних М. В. Страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту населення. Фінанси України. 2018. №6. С. 39-45.

30. Нанюк І. С., Маруженко Д. С. Визначення категорії «Фінансова стійкість страхових компаній». *Фінанси України*. 2006. № 11. С. 77-82.

31. Павленко О. С. Український страховий ринок: можливості фінансування росту. Фінансовий ринок України. 2017. № 10. С. 11-12.

32. Прокопчук О. Т. Управління рекламною діяльністю страхової організації. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 121-131. DOI: 10.31395/2415-8240-2022-100-2-121-131.

33. Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В., Мирошниченко М. М. Цифрова трансформація страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 101. Ч. 2 : Економічні науки. С. 152-164. DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-152-164.

34. Прокопчук О. Т., Пенькова О. Г., Харенко А. О. Теоретичні засади управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 101. Ч. 2 : Економічні науки. С. 120-130. DOI: 10.32782/2415-8240-2022-101-2-120-130.

35. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України із змінами, внесеними законами України № 607/97-ВР від 04.11.97 р.

36. Про страхування: Закон України від 07.02.2019 р. № 2473-VIII. Голос України. 1996. № 68. Ст. 78.

37. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/2937. (дата звернення: 15.05.2021).

38. Підсумки діяльності страхових компаній за 2021 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2017_rik/sk_%202021.pdf

39. Пономарьова О.Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення / А.В. Бодня, М.А. Іванченко, О.Б. Пономарьова. Глобальні та національні проблеми економіки [Електронний ресурс]. 2019. № 5. Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/5- 2019/166.pdf.

40. Приказюк Н.В. Страхування як механізм фінансування ризиків та інструмент страхового захисту держави. *Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць.* 2018. Вип. 1 (28). Том 2. С. 236-247.

41. Пономарьова О. Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №5. URL: http://global-national.in.ua/archive/5- 2015/166.pdf. (дата звернення: 15.05.2020).

42. Перспективи розвитку страхового ринку України. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/144.pdf. (дата звернення: 15.05.2019).

43. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: https://forinsurer.com/files/file00654.pdf. (дата звернення: 15.05.2019).

44. Приймак Н. В. Страховий ринок України: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Стратегічні орієнтири. Суми, 2018. № 9. http://www.libfor.com/. (дата звернення: 15.05.2021).

45. Самойловський А. Л. Пропозиції щодо вдосконалення страхового ринку України. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 12-19.

46. Слободянюк Н. О. Стан страхового ринку України на сучасному етапі, проблеми та перспективи його розвитку. Молодий вчений. 2018. № 5. С. 66-68.

47. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Ліра, 2019. 270 с.

48. Філонюк О.Ф. Страховий ринок України як об’єкт державного регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 73-77.

49. Statistical Yearbook of German Insurance 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: ttp://www.en.gdv.de/wp!content/uploads/2015/11/Statistical_Yearbook_2019.pdf.

50. World insurance in 2019: steady growth amid regional disparities. URL:http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2019_en.pdf.

ДОДАТКИ

Додаток А

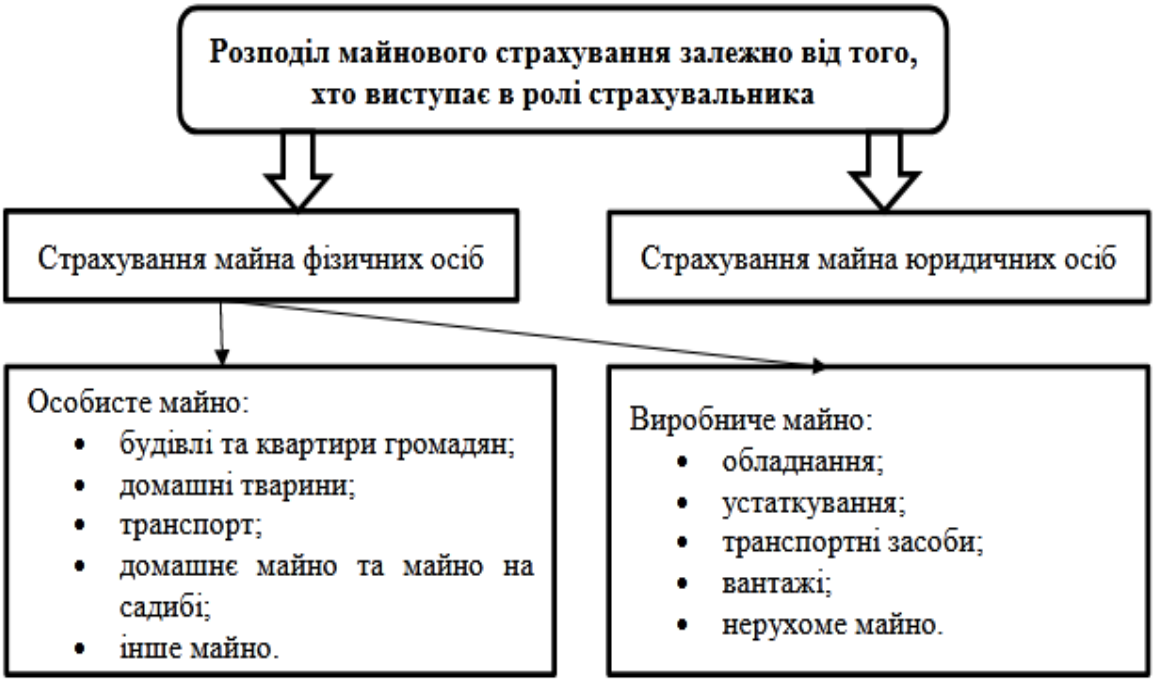

Рис. 1. Класифікація майнового страхування

Джерело: складено автором за даними джерел 3, 5; 27.

Додаток Б

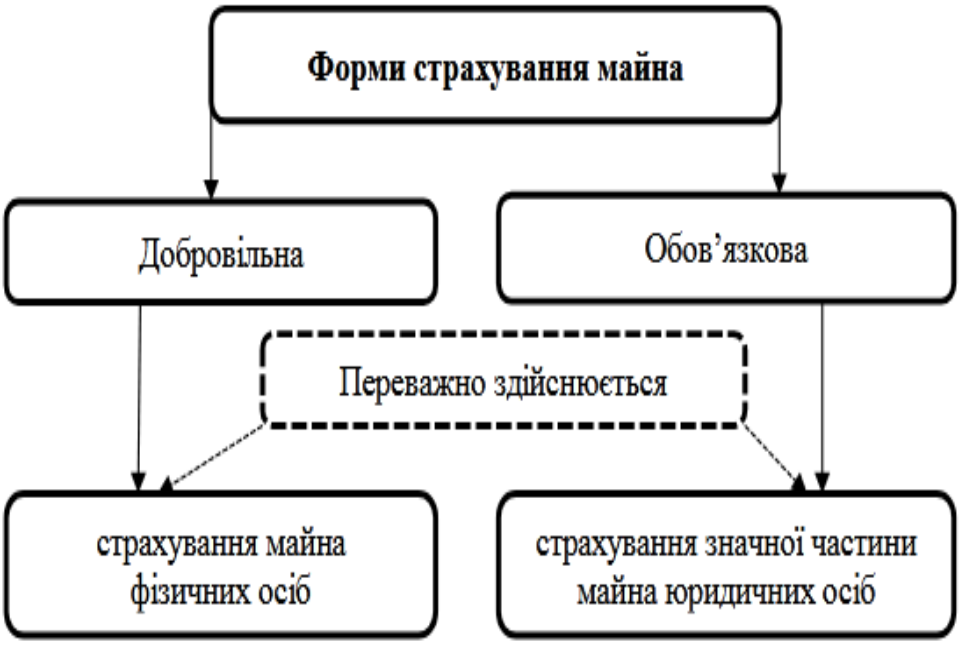

Рис. 1. Форми страхування майна в Україні
Джерело: складено автором за даними джерел 31; 36; 42.

Додаток В

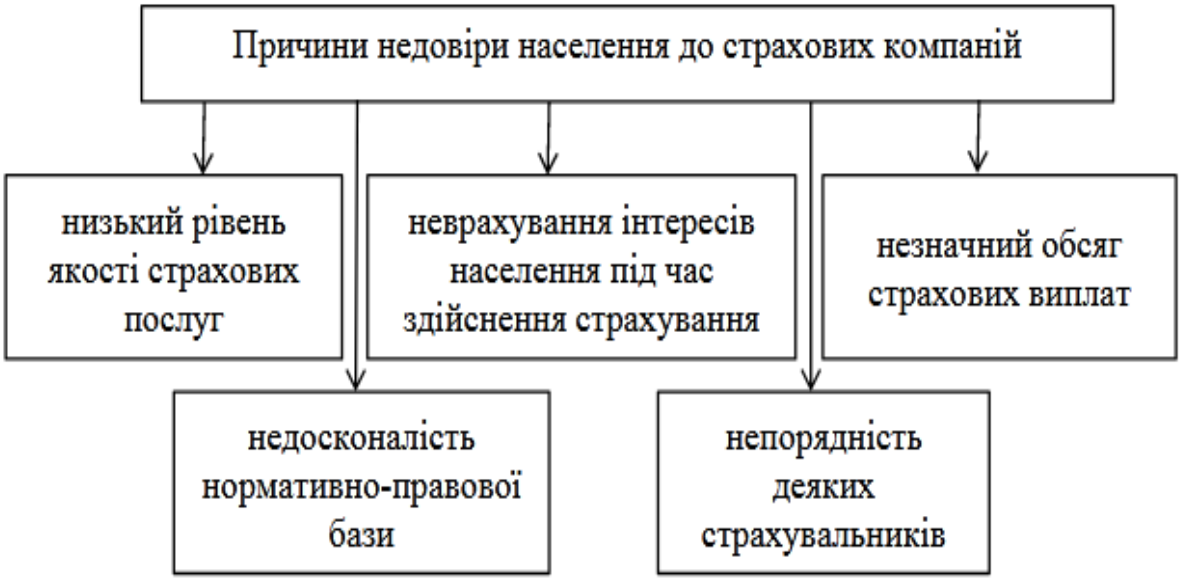

Рис. 1. Причини недовіри населення до страховиків

Джерело: складено автором за даними джерел 3; 16; 18.

Додаток Д

Таблиця 1

Підходи вчених до визначення сутності поняття «страхування автотранспорту»*

№ з/п	Автор	Сутність поняття
1	Базилевич В. Д.	Послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту Страхувальника, а також до фінансової відповідальності Страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту; комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів.
2	Говорушко Т. А.	Комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Охоплює страхування механізованих автотранспортних засобів (КАСКО), водіїв, пасажирів, багажу, цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
3	Дема Д. І.	Автотранспортне страхування необхідно розглядати як комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодо набувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху.
4	Осадець С. С.	Узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Може охоплювати як самі транспортні засоби, страхування вантажів, а також відповідальності.
5	Яворська Т. В.	Страхування транспортних засобів від небезпек.
6	Фисун В. І.	Спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. Автотранспортне страхування містить в якості самосійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений ними третім особам.

*Джерело: авторське узагальнення за даними джерел 9; 17; 38.